

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK FORENING FOR VÆRLØSE KOMMUNE
1977

ÅRSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK FORENING FOR VÆRLØSE KOMMUNE
1977

Historisk Forening for Værløse kommune

Museets telefon: (02) 48 00 70.

Museumsleder fru Tove Werner Larsen, Skovbakken 7. Tlf. (02) 48 20 13.

Kass.: Maskinmester J. K. Skov, Vesterbo 131, 3500 Værløse. Tlf. (02) 48 02 88.

Årsskrift udsendes omkring 15. febr.

Medlemsbidrag: Mindst 10 kr. årlig. – Postgiro nr. 5 47 19 58.

Når intet andet indtræffer, afholdes vore sammenkomster således:

Generalforsamling: Sidste halvdel af febr.

Den lille vandretur: 2. lørdag i maj.

Den store udflugt: 2. lørdag i juni.

Efterårsvandretur: 2. lørdag i september. Reserver dagene.

Alle er velkomne, også ikke-medlemmer.

Værløse museum

i Mosegården, Skovgårdsalle 37, er åben hver søndag fra kl. 14–17.

Uden for disse tider kan museet beses efter aftale med museumslederen eller kassereren.

Historisk Forenings årsskrifter fra 1949 og til dato kan stadig

købes af medlemmerne til en meget billig pris.

Ligeledes det fine jubilæumsskrift fra 1973.

Et optryk af S. Sterms kort over Værløse sogn fra 1836, 45 × 60 cm, velegnet til indramning,
kan købes for 10 kr. pr. stk.

Torben B. Bernhardttsen: Ertebølle-bopladsen ved Veksø Bro. Særtryk af årsskrift 1973.

Rigt illustreret. 20 sider. Kr. 10,00.

Tove Werner Larsen: Oldemors fine hue. Rigt illustreret, med farvebilleder.

Særtryk af årsskrift 1975. 10 kr. pr. stk.

J. K. Skov: Værket ved Søndersø 1874–1974. Københavns Vandforsyning. Illustreret.

Særtryk af årsskrift 1974. 10 kr. pr. stk.

Karl K. Nielsen m. fl.: De 3 Værløse Malere. 24 sider med 16 farvetryk og andre illustrationer.

Særtryk af årsskrift 1976. 15 kr. pr. stk.

Karl K. Nielsen. Født d. 14. juni 1904; død d. 19. nov. 1977. Foto: SN-Foto. Bagsværd

Mindeord ved Karl K. Niensens begravelse d. 25. november, 1977

Det bliver aldrig det samme som før. Som mangeårigt medlem af Historisk Forening er det den første tanke, der melder sig, nu Karl Nielsen ikke er mere. Karl Nielsen og Mosegården klædte hinanden så godt, og det er meget svært at forestille sig, at man ikke mere skal møde ham, stående bred og gæstfri i stuehusdøren, mærke hans faste håndtryk og møde hans årvågne og målbevidste blik.

Årvågen og målbevidst – det var han i de mange år, når det gjaldt hans livsværk, at komme på sporet af vor egnns fortid. Med sit åbne, rige sind øste han ud af sin viden om den svundne tid, og med sin stilfærdige ildhu har han gravet egnens fortid frem og samlet det, der var tilbage af det gamle Værløse i det museum, som han lykkeligtvis nåede at se. Han lærte os værdien af at kende vor fortid, og at det var en opgave, vi alle kunne være fælles om. Vi blev ikke sorteret efter hvor meget eller hvor lidt arkæologisk og historisk viden vi havde, og vi følte os alle lige velkomne, både den lille faste kreds, der med stor frivillig indsats hjalp ham med udgravninger og det daglige arbejde på museet og dygtiggjorde sig til dette arbejde, og vi andre, der så og hørte. Vi følte, at i den opgave, at lære vor fortid at kende, var Karl Nielsen vor sande ven og vejleder. Han kan ikke erstattes.

Det er sagt om Karl Nielsen, at han var en beskeden mand, og det skal nok være rigtigt. Men han havde også en egen, stille stolthed. Han kunne ikke få sig selv til at bede nogen om økonomisk støtte til museet – det måtte andre gøre. Og når vi forsøgte

at lette hans egen økonomi, bare ganske småt – hans udstrakte gæstfrihed var jo ikke gratis for ham – så afviste han det indigneret. Hans arbejde var ham løn nok. Han havde den indstilling, at arbejdet skulle gøres, så måtte resultaterne tale for sig selv; han var glad, når folk og myndigheder viste interesse og forståelse for hans arbejde, men det skulle være en helt frivillig sag. Det varede længe, men til sidst nåede han – særlig da museumsplanerne blev gennemført – meget af den anerkendelse, han fortjente.

Karl Niensens indstilling forpligter os i Historisk Forening. Det bliver svært at føre hans værk videre, og i dag ved vi ikke, hvordan det kan gøres. Men det ville ikke være i Karl Niensens ånd, hvis foreningen og museet skulle smuldre og dø.

Vi i Historisk Forening, der har kendt ham, set hans livsværk blive til og holdt af hans måde at være på, må føle os inspireret til at slutte op om foreningen og museet, så arbejdet kan fortsætte og blomstre.

Sådan værner vi bedst om hans minde.

Harald Graaskov

*Torkild Jørgensen.
Født den 8. dec. 1914;
død den 9. juni 1977.*

Kort efter genindvielsen af museet døde Torkild Jørgensen.

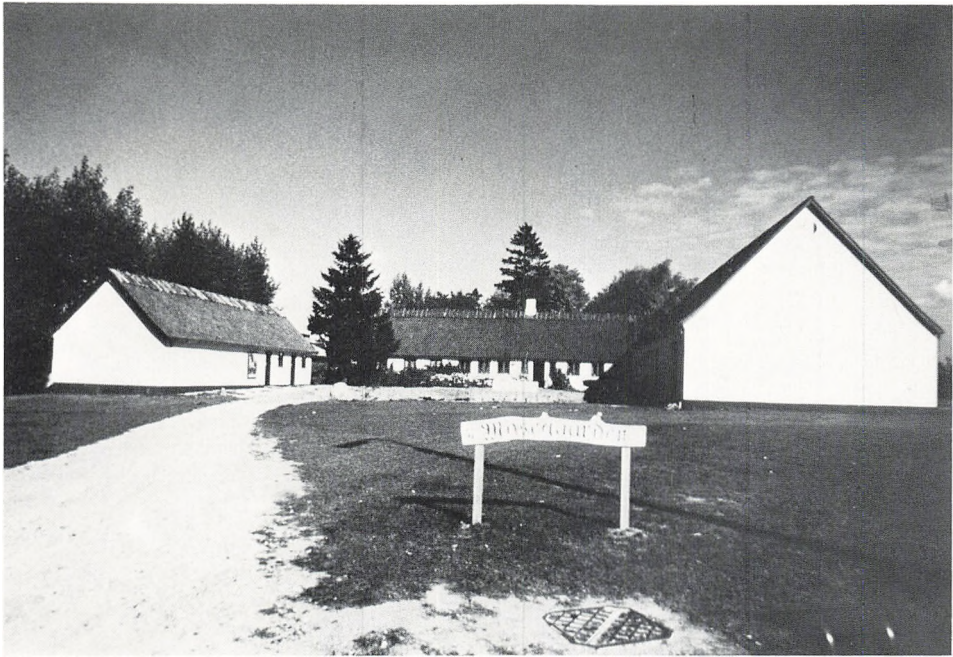
Han nåede ikke at få glæde af de nye forhold, dertil var han for syg de sidste år. Men i alle de år, hans kræfter slog til, var han en god og stabil hjælp for Historisk Forening og museet.

Torkild Jørgensen var medlem af bestyrelsen fra 1961–1967 og har deltaget i utallige udgravninger sammen med Karl Nielsen og „den gamle garde“. Han og Betty har ofte lagt kælderrum til de mange potteskår, der var resultatet af disse udgravninger.

For mig blev Torkild den, man altid kunne ringe til og stole på, hvis der skulle passes museum – og ham, der trofast deltog i brandvagterne i pyromantiden.

Igen en af vennerne, vi savner.

Tove Werner Larsen

Mosegården i forsommeren 1977. Foto: Emmi Brodersen

I årets løb

1977 har nok på godt og ondt været det underligste og mest begivenhedsrige år, som Historisk Forening og Værløse museum har oplevet.

De første måneder var præget af byggeriet. Vi havde byggemøder hver uge på Mosegården, for der var uendelig mange små ting, der i den sidste fase skulle drøftes, ændres, rykkes for og færdiggøres.

Ind imellem havde vi så en indsamling af gamle billeder og postkort på hovedbiblioteket i tiden fra 26. februar til 13. marts. Vi havde en lille udstilling af museets billeder og albums, der var mange besøgende, og vi havde indtryk af, at der var stor interesse. En del billeder kom der da også ind (ca. 500), men desværre forsvandt der også en del uerstattelige fotografier fra vore albums.

Generalforsamlingen den 18. februar havde ca. 200 deltagere, og alle valg var genvalg. Kasserer Skov fremlagde regnskabet, der balancerede med en sum på kr. 99.195,66, og deraf var kommunens tilskud kr. 35.000,00 og statens tilskud kr. 25.150,00. Stigningen på de 3 poster skyldes udgifter til Mosegårdens udvidelse og ombygning. Han sluttede med en kort gennemgang af forskellige poster i regnskabet.

For selve genindvielsen af museet den 14. maj havde kommunen udarbejdet både et program for „godt vejr“ og et for regnvejr. Desværre blev det sidstnævnte, der måtte tages i brug, da det øsregnede.

Fra indvielsen af museet. Rødbøgen plantes. Karl K. Nielsen, E. Laumann Jørgensen og J. Steen Poulsen.

Foto: Emmi Brodersen.

De indbudte, dvs. museets medarbejdere og bestyrelse, kolleger fra andre museer og historiske foreninger, kommunalbestyrelsen og alle implicerede fra byggeriet mødtes kl. 10.30 i Værløsehallen, hvor formanden for kulturelt udvalg, Bo Kristensen, arkitekt Bent Damsgaard-Sørensen, Olfert Voss fra Statens Museumsnævn og Karl Nielsen holdt tale.

Der var dans af Syvstjernens Folkedanserforening og pindemadder og forfriskninger. Pladsen var kneben, men vi mener, at retfærdigheden skete fyldest på den måde, at de, der så folkedans, blev snydt for pindemadder – og omvendt.

Resten af dagen var der åbent hus på Mosegården, og trods vejret var der et enormt rykind. Alle var glade for at se, hvor langt bedre forhold, vore samlinger nu har fået, og dagen igennem var der fyldt ved langbordene i Karls stue.

Den 15. maj havde vi i stedet for forårsturen inviteret vore medlemmer på besøg i vores nye museum. Vejret var fint, besøget var stort – alle fik kaffe, alle fik snakket, og folkedansernes lille rødbøg blev plantet med forstlig bistand.

I de to dage havde vi ca. 500 gæster.

Sommer- og efterårsturen gik til henholdsvis Sjæl Sø og Birkerød kirke og til Ordrupgårdsamlingen.

Fra den 15–26. august havde vi en lille kort- og fotoudstilling på Hareskov Bibliotek med mange besøgende.

Interiør fra 1. sal. Mosegården. Foto: Emmi Brodersen.

I forbindelse med elektrificeringen af Hareskovbanen havde vi en lille separat udstilling på Mosegården om toghistorie.

Der har været stor interesse for museet, siden vi åbnede. Ca. 2500 gæster har vi haft, såvel enkeltpersoner som grupper, foreninger og skoleklasser.

Det var en hård, men dejlig tid for Karl Nielsen, der aldrig sagde nej, hvis nogen ville se museum. Men han var træt, og det kneb med helbredet. De sidste måneder havde han slet ikke vejr til at gå op på 1. sal.

Karl nåede at se sit museum færdigt og i brug. Han var stolt af det, selv om der nok var lidt mere orden og lidt mere teknik, end han egentlig brød sig om.

Så døde han, midt i sit arbejde og midt i alle sine aftaler, som en af skovens kæmpeege, der segner.

Der blev meget tomt efter ham. En epoke i museets og foreningens liv døde med ham.

Det bliver ikke nogen let opgave at føre museet videre.

Når vi overhovedet vover det, skyldes det i høj grad den opbakning, vi har fået fra Historisk Forenings medlemmer. Det har glædet os meget, at folk har tilbudt at være vagt ved vore udstillinger, og at så mange er gået med i vores vagtordning om søndagen. Dette er også grunden til, at vi fra 1. november er begyndt at have åbent hver søndag.

Tak skal I have – og bliv endelig ved.

Et museum kan sammenlignes med et isbjerg: Det man kan se, den mindste del, svarer til kustodevirksomheden, det der sker i åbningstiden. Den skjulte del af is-

bjergtet svarer til alt det andet, der sker på et museum: Registrering, konservering, undersøgelser, planlægning, kontorarbejde osv. Den nye museumslov stiller krav om en helt anden form for administration, end man hidtil har kendt på et lille museum som vort.

Vi håber det går i en overgangsperiode.

Til slut en stor tak til alle, der hjalp os med at skabe det nye museum. Fra de bevillende myndigheder og alle byggefolkene til dem, der pakkede ned og pakkede ud igen, slog søm i, lavede montrer, malede, vaskede, stillede ting op, sled og slæbte.

Tak allesammen.

Gerda Hansen Emmi Brodersen Tove Werner Larsen

Sidste billede af Karl K. Nielsen. 23. okt. 1977. Foto: Emmi Brodersen.

Hareskovbanen elektrificeres

Lørdag den 24. september 1977.

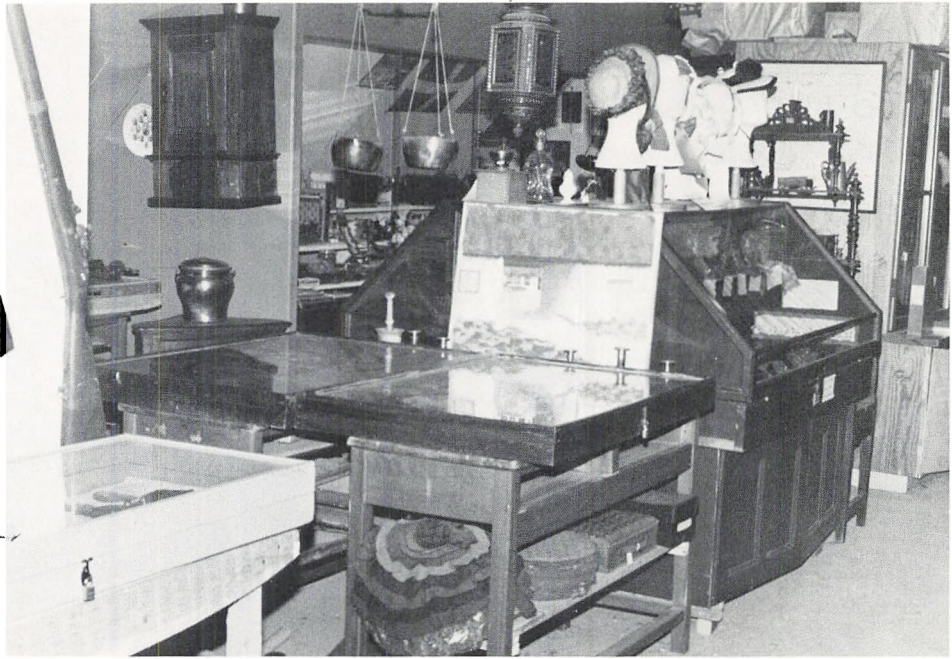

*Det sidste „gamle“ motortog gør holdt på Værløse Station på vej mod København.
Foto: Emmi Brodersen.*

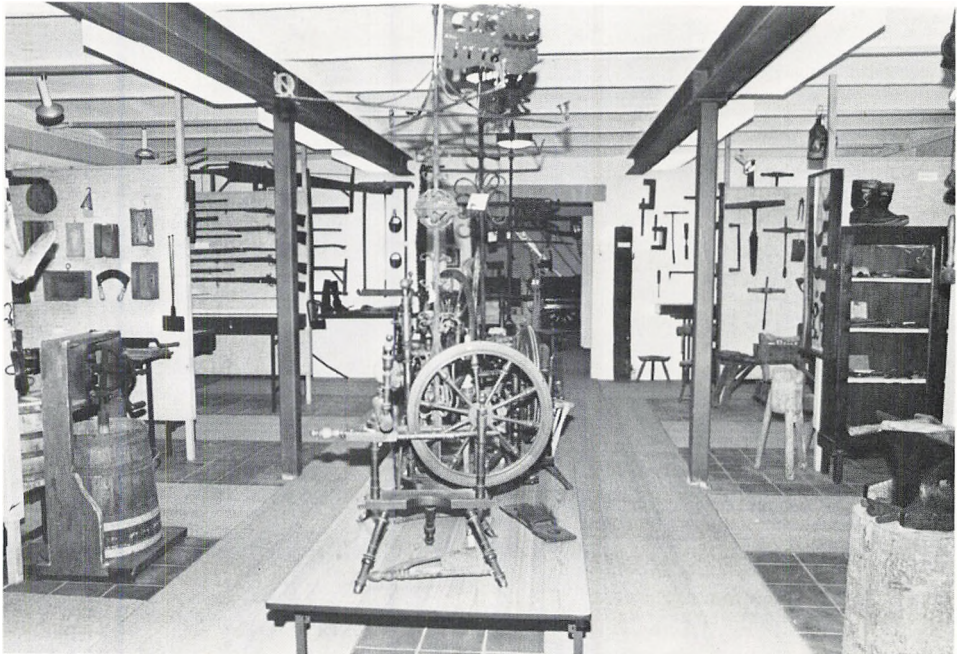

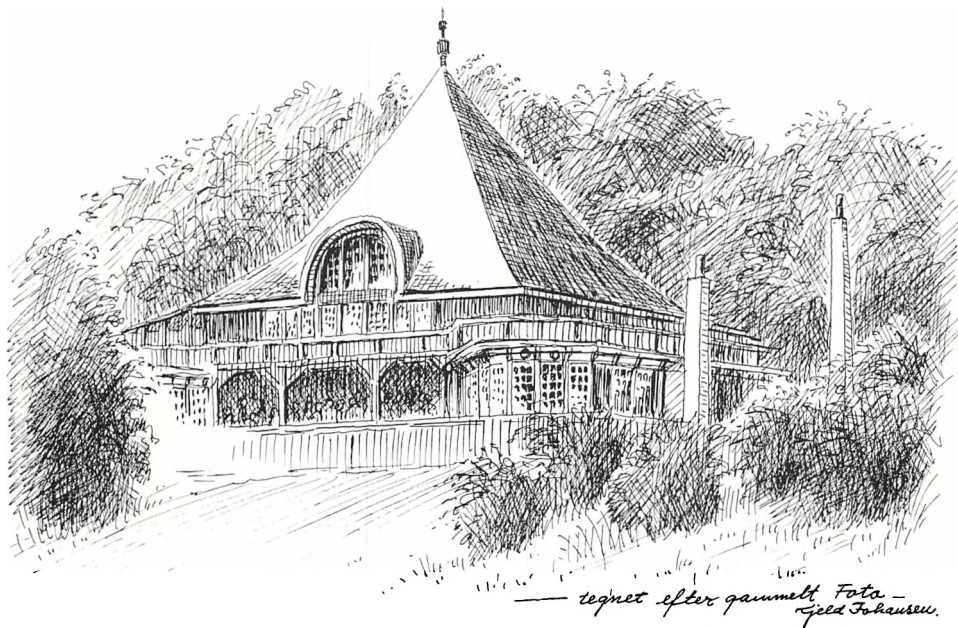
*Det nye S-tog er ankommet til Værløse Station. Borgmester Ernst Ellgaard har netop budt DSB's
generaldirektør Poul Hjelt og trafikminister Kjeld Olesen velkommen.
Foto: Emmi Brodersen.*

Før og Nu

Udstilling på museet før og efter ombygning 1976-77. Foto: Emmi Brodersen.

Fra Overdrev til Hareskovby

Ved J. K. Skov

Hareskov Jernbanestation

Skal vi tænke os tilbage til den tid, da Danmark begyndte at dukke op af havet, må man prøve at forestille sig de vældige naturbegivenheder, som da fandt sted. De kunne næppe ses fra århundrede til århundrede, så her kan man tale om „slow motion“ gennem tusinder af år. Man får det bedste billede ved at se op mod de svulmende klodeskyer over sommerlandet; så højt lå ismasserne over Danmark, ca. 2–3000 m. Ikke underligt, at alt blev skuret og formålet, så man endnu kan se striberne i de store, jordfaste sten, som vore kraftige bull-dozerer stadig graver frem.

Hareskovby og det omliggende terræn har været underkastet de samme begivenheder om end på en lidt anden måde. Her må en kolossal isklump være standset og trykket langt ned i underlaget. Det nederste af denne klump fik ikke tid til at smelte. I en mellemstid trivedes tundrabevoksningen særlig godt her og dannede et moselag af betydelig tykkelse, der hindrede afsmeltningen af den underliggende is. Da denne endelig gennem hundreder af år smeltede, fik terrænet her en ekstra nedsænkning med dybe søer (Månedalen), hvorved der dannedes tykke moselag.

Dalen med Hareskovby hører til det system af tunneldale, hvoraf der er ca. 7 km i vort sogn (kommune). Den begynder inde i Dyrehaven, nærmere betegnet Galopbanen, og fortsætter derefter mere eller mindre tydeligt markeret mod vest gennem Smør- og Fedtmosen og går tæt forbi Hareskovpavillonen og gennem Lille Hareskov, langs nordsiden af Sønder sø til grusgraven sydøst for Kr. Værløse og videre ud af sognet i den storslåede sækning med Fugl sø mellem Veksø og Søsøm, samt over Værebros ås udløb gennem Veksø mose.

Tibberup å, der danner sogneskel mod syd, udspringer i Fedtmosen, og det ses på kortet fra 1877, at Kagså udspringer fra samme mose, næsten fra samme mosehul. Den løber mod vest gennem Sønder sø og til Jonstrup, fortsætter med navnet Værebros å som sogneskel, passerer Knardrup og løber videre under Snede bro gennem et stort mosedrag til Værebros ved Roskilde fjord.

Kagså løber mod syd mellem Herlev og Husum til Harrestrup å og videre til Køge bugt.

Ejendommeligt at tænke på, at her har man et vandskel, der næppe er synligt i terrænet, mens man i Ryget har et anseligt skel, dannet af åsen fra Ryget skov op mod Kr. Værløse.

Så lå da dette moseterræn og sov tornerosesøvn, mens landet rundt omkring blev befolket og kultiveret. Fra syd rykkede de stedlige bønder frem, idet de udnyttede de lave strækninger langs moseterrænet til enge; det var agerdyrkere fra Ballerup og Herlev. I øst kom de fra Bagsværd om end i mindre grad; men fra nord og nordvest kom ingen, for der havde man de store skove, der ejedes af staten, og der var ingen befolkning.

Den udnyttelse af græsarealerne langs mosebreden og i visse partier i selve mosen skulle man tro kunne forløbe i al fredelighed; men det var aldeles ikke tilfældet. Allerede i 1600-tallet begyndte staden København at interessere sig for vand til Peblingsøen og den derved liggende mølle fra Harrestrup å, gennem Damhussøen og Ladegårdsåen, og denne interesse blev ikke mindre efter Københavns belejring i 1658–60, for nu skulle de nyanlagte voldgrave også holdes forsynede med vand.

En vandmester Bent Knudsen var gået på opdagelsesrejse i omegnen og fandt ud

af, at der måske kunne skaffes vand fra Tibberup mose gennem Kagså, der løb ned til Harrestrup å og videre til Damhussøen.

– Men der kom mange vanskeligheder; thi Kagsås udløb fra mosen lå altfor højt. Bønderne måtte rense åen under megen protest. To gange stoppede man afløbet for Tibberup å til Sønder sø og Jonstrup; men så steg vandet i hele terrænet og ødelagde bøndernes enge, og det hele endte med, at der igen blev åbnet for Tibberup å.

Hvad der hidtil er fortalt gælder i al almindelighed for hele det store, sammenhængende terræn i Herlev, Gladsaxe og Værløse sogne.

Stadig lå det areal, der hørte til Værløse sogn, øde og ubeboet, som det havde gjort i tusinder af år.

Hvordan kom der egentlig gang i udnyttelsen af dette krat- eller tundra-landskab?

Noget af det ældste, som er skrevet om Ll. Værløse Overdrev finder vi i

Matricul 1688. Markbogen nr. 16 af 1682.

Et Ofuerdrift til bemeldte Bye Kaldis *Haershou* hvor af de aarlig gifuer Landgilde.

Ingen Shous Parter, Mend Blifuer dennem Udviist Underschou til Giersel sampt stafer kiøber de for deris Egne penge.

	1688	1689	1690
Engbonden udi Ermeldte Haersckous Wang	4	—	—
1 Grund Løf	$\frac{7}{7}$	$\frac{7}{11}$	—
2 Land Løf	$\frac{7}{7}$	$\frac{7}{11}$	—
3 Grund Løf	$\frac{7}{7}$	$\frac{7}{11}$	—

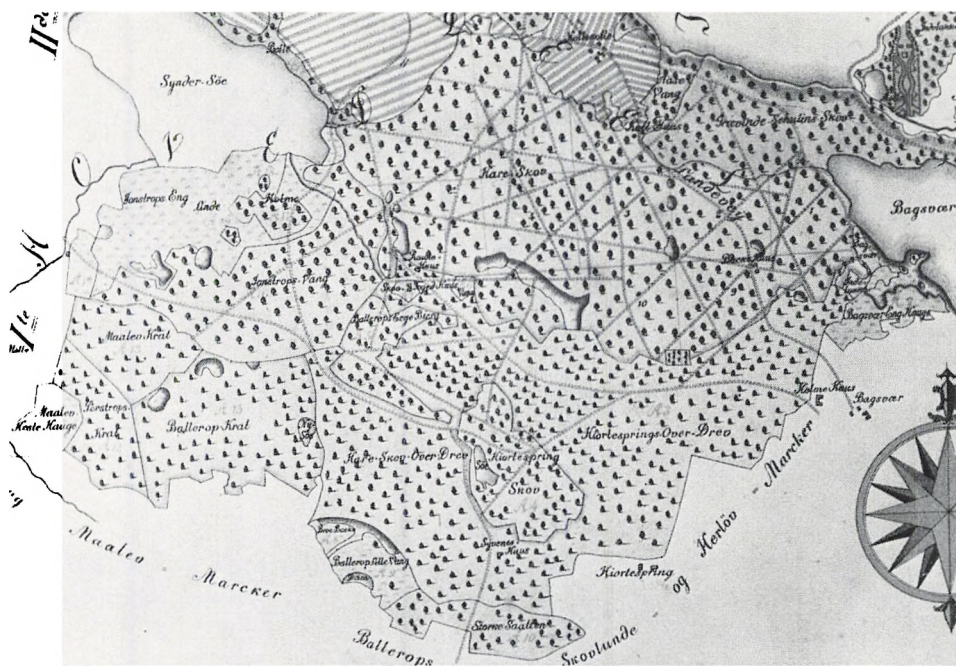
Engbonden udi Ermeldte
Haersckous Wang

som bestaaer udi agerlodder Engpletter og for sletter er in allis Taxerit for God Eng græs 4 læs.

Værløse Museum har et meget fint kort:

Geometrisk Teigning over Kjøbenhavns Beritt.
Jægersborg d. 1ste Juny 1765,

hvoraf vi bringer et udsnit.

Udsnit af kort over Københavns Beritt. 1965.

Her ses for neden Ballerup, Ll. Værløse og Kollekølle overdrev, men der er ikke angivet noget skel mellem arealerne; kun jagtveje eller -stier og enkelte stednavne er tydeligt angivet.

Ved Ll. Værløses udskiftning i 1774 var 7 af de 14 lodsejere imod; de frygtede for at blive forarmede ved en udskiftning af mangel på græsning til deres småkreaturer, men forretningen blev udsat, til delingen af Hareskov Overdrev mellem Ll. Værløse, Ballerup og Kollekølle byer havde fundet sted.

Efter Ll. Værløses udskiftning og påfølgende kortlægning af bøndernes ejendomme, fik disse lyst til at få kortlagt deres ejerlodder på Hareskov Overdrev, og i 1793 ansøgte de om fri opmåling og udskiftning af deres respektive lodder på Overdrevet, og resultatet blev det smukke og særdeles instruktive

Carte over Lille Værløse Byes Overdrev ved F. Munk. 1794,
 hvor lodderne er tydeligt afsat og forsynet med ejerens navn og gårdens nummer. Desværre må udsnittet „klemmes“ lidt, men kan forhåbentlig læses af interesserede.

Det har længe været den almindelige mening, at bønderne i Ll. Værløse under udskiftningen først blev tildelt Jydellokkerne, derefter Bråderloddene, og da de mente at kunne få endnu mere, ansøgte de også om at komme i besiddelse af Hareskov Overdrev.

Som det ses af det foregående, er det ikke tilfældet; de havde altid haft ret til at udnytte Hareskov Overdrev, og da statskovvæsenet ikke ønskede at bruge arealet til beplantning, fortsatte brugen som hidtil.

Så vidt, så godt; men det skulle vise sig, at dette udskiftede overdrev var meget vanskeligt at indordne rationelt i gårdenes drift. Bønderne ofrede nu meget mere tid på at dyrke jorden hjemme ved gårdene, for nu var de kommet ud af fællesskabets trædemølle, kunne drive meget bedre landbrug og tjene mere ved det end før.

Der var også et godt stykke vej ud til Overdrevet, så antagelig har de udnyttet arealet til græsning for deres ungvæg, goldkøer, plage og udgangsøg, måske passet af en byhyrde, aflønnet af dem i fællesskab, og han kunne vel have nok at gøre med at holde sammen på dyrene, at de ikke forvildede sig ind i skoven eller faldt i mosehullerne.

Dette arbejde blev betydeligt lettere allerede fra 1781, da den nye skovforordning kom. Skovene skulle indhegnes og fredes, og ingen kreaturer måtte græse der, og intet hæslet måtte finde sted under træerne. Fra den tid stammer de to mægtige stengærder, der til begge sider indrammer Fægyden, og fortsætter i venstre side langs skoven helt ud til Frederiksborgvejen.

De var dobbelt nødvendige her; thi bønderne havde lov til såvel om natten som i koldt og ondt vejr at drive kvæget ind i læet i Fægyden. Der blev da sat bom for begge ender, og nu gik kvæget som i en fold; ja, – der var endda delvis tag over hovedet, dannet af skovtræerne, der lukkede sig sammen for oven.

Intet under, at Fægyden ofte henlå i et formeligt morads. Sv. Fleuron beretter: En gammel original, der er barnefødt og har levet hele sit liv her på egnen, fortæller, hvorledes en skovrider, der fik nok af sølet, lod overhængende grene save bort, dels for derved at skaffe lys og tørre, dels for ved disses hjælp at få bund i vejen.

Når vi skal undersøge *Hareskovbys* opståen, de første beboeres ankomst dertil, står vi overfor en meget brydsom proces, da de ifølge sagens natur ikke har været selvejere, men fattige indsiddere og daglejere, og således ikke har været noteret i kirkebøgerne ved dåb, vielse og død som hjemmehørende på Lilleværløse Overdrev.

Desværre har vi heller ikke nogen folketællingsliste fra 1. febr. 1801 og til 18. febr. 1834, netop den periode, en menneskealder, da der begyndte at komme befolkning på Lilleværløse Overdrev.

I 1834 kan vi notere 13 familier på 54 personer: 6 indsiddere og arbejdsmænd (Daglejere), 3 husmænd med jord, 2 husmænd uden jord (Daglejere), og 2 indsiddere, som er almissemønder.

I 1840 bor der 19 familier, 77 personer: 12 indsiddere og daglejere, 4 husmænd med jord og 3 husmænd uden jord (daglejere).

I 1845 bor der 17 familier, ialt 78 personer: 9 indsiddere og daglejere, 4 husmænd med jord og 4 husmænd uden jord.

Udsnit af målebordsblad fra 1852. Rettet i marken 1870.

I 1850 er befolkningen gået kendelig frem til 23 familier med ialt 96 personer: 8 indsiddere og daglejere, 4 husmænd med jord og 11 husmænd og daglejere uden jord.

I 1890, den sidste folketælling før den villamæssige bebyggelse omkring århundredskiftet begynder, er befolkningstallet trods de forløbne 40 år gået tilbage til 19 familier med ialt 83 personer: 6 gårdejere, 3 jordbrugere, 4 husejere, 1 indsidder og 5 arbejdsmænd, som rimeligvis også er indsiddere.

I 1911, den sidst tilgængelige folketællingsliste, kan noteres et indbyggerantal på 179 personer.

Betragter vi befolkningstallet i 1890, kan vi drage den slutning, at arbejdere og daglejere ved landbrug ikke har ønsket at bo på så upraktisk et sted for deres erhverv, når ikke den bitre nød tvang dem til det.

Man havde ingen cykler, der var ingen jernbane: Altid skulle man gå og gå de lange veje efter en lang arbejdsdag. Mærkværdigt nok findes der ingen skovarbejdere noteret.

S. Sterm skriver i 1836 om *Jonstrupvang*, at der kan man finde *Troglodyter* (huleboere). Havde han undersøgt *Lilleværlose Overdrev* på den tid, var han måske kommet til samme resultat.

Forpagtningskontrakt

Undertegnede Gaardejer Sophus C. Andersen af Lilleværlose bortforpagter herved til undertegnede Forpagter Niels Pedersen det ham paaviste og ved Skælsten afmærkede Stykke af den til min Ejendomsgaard Matr. No. 8 a af Lilleværlose hørende

Overdrevslod, hvilket Jordstykke udgør den nordøstlige Del af Lodden og indeholder ca. 6 Tdr. Land.

For Forpagtningen er vedtaget følgende Betingelser:

1. Kontraktforholdet tager sin Begyndelse d. 1. April 1895 og vedvarer uopsigeligt fra Ejeren Side til 1. April 1910, da det ophører uden Opsigelse, men det kan i dette Tidsrum stedse opsiges fra Forpagterens Side med 1 – et – Aars Varsel til Ophør en hvilken som helst 1. April.
2. Alle af det Forpagtede gaaende Skatter, Afgifter, Byrder og Præstationer bæres af Ejeren, der blandt andet ogsaa udreder den paa det Forpagtede faldende Andel i Bekostningerne ved Reguleringen af Aaløbet til Ravnehus og Søndersø saavel som ved den fremtidige Vedligeholdelse af dette Løb.
3. Den bortforpagtede Jord modtages som den forefindes og er paavist Forpagteren. Der foreskrives ham ikke nogen bestemt Plan for Driften, men det staar ham frit for at drive Lodden paa den Maade, han finder mest tjenligt og fordelagtigt, dog at Jorden kun benyttes som Agerjord, at der ikke skæres Tørv paa Lodden, og at der ikke graves Huller eller Fordybninger i Jorden, uden at Jorden igen planeres. Ved fratrædelsen afleveres Jorden forsvarlig efteraarspløjet og 2 Skifter udlagt med Kløver og Thimothe.

I Forpagtningen medfølger det paa Jorden værende Hus til Brug og Afbenyttelse for Forpagteren, der selv har at vedligeholde det og aflevere det i lige saa god Stand som ved Modtagelsen.

4. Vejen fra Hareskov over Lodden er en ren privat Vej og kun til Afbenyttelse for Forpagteren af den her bortlejede Jord og Forpagteren af den øvrige Del af min Overdrevslod, der ved Kontrakt af 3/7 1879 for Tiden er bortforpagtet til Jordbruger Rasmus Niensens Enke; dog er det en Selvfølge, at Ejeren ogsaa har Ret til at benytte Vejen, der vedligeholdes af begge Forpagtere i Forening.
5. I aarlig Afgift svarer Forpagteren 176 – eet hundrede og seks og halvfjerds Kroner – der betales henholdsvis forud med 88 Kr. hver 1. April og 1. Oktober, første Halvaarsafgift forinden Forpagtningen tiltrædes. Betalingen erlægges prompte og skadesløst paa Ejeren Bopæl.
6. I Tilfælde af, at Forpagtningsafgiften ikke erlægges prompte til de ovenfor fastansatte Tider, og navnlig hvis Afgiften nogensinde maatte udeblive 14 Dage over Forfaldsdagen, eller hvis Kontrakten iøvrigt misligholdes af Forpagteren i noget af de ovenanførte Punkter er han, saa snart paafordres, pligtig til straks og uden noget Varsel at fratræde det Forpagtede og tilkommer da ingen Erstatning for hvad der sammesteds maatte vokse, være saaet, plantet og anlagt, hvorhos han skal erstatte Ejeren skadesløst ethvert denne ved saadan Misligholdelse paaført Tab.
7. I Søgsmålstilfælde er Forpagteren underkastet den hurtige Retsforfølgning efter Forordningen af 25. Januar 1828 og pligtig at møde for Københavns Amts Forligelseskommission og samme Amts søndre Birks Ret efter Varsel som til indenbirks Boende samt at modtage Indkaldelse og Stævning som lovlige, naar samme er forkyndt paa den forpagtede Ejendom.
8. Omkostningerne ved denne Kontrakts Oprettelse, Stempling og Thinglæsning bæres af Forpagteren med $\frac{2}{3}$ og af Ejeren med $\frac{1}{3}$.

Til Bekræftelse underskrives denne Kontrakt af begge Parter. Originalen forbliver hos Ejeren, medens Forpagteren erholder en bekræftet Afskrift.

Lilleværløse d. 31. Januar 1894.

Som Ejer
Sofus C. Andersen.

Som Lejer
Niels Pedersen.

Bemærkning frafaldes. *Niels Pedersen.*

Læst paa Kjøbenhavns Amts Søndre Birks Thing d. 14 Februar 1894 og indført i Pantebogen. 5 H.

U. Schow.

Sv. Fleuron skriver i sin bog: Hareskovene. 1919. således:

... Men endnu lever der folk på egnen, der husker Overdrevet, som det lå i sin oprindelse uden gårde, uden engstrækninger, uden opdyrkede marker.

Betegnende for Overdrevet var de navne, man dengang betjente sig af. En del af det kaldte man således „Flintestenslandet“, en anden del „Timianslandet“ – Herude trivedes intet andet uden sten og skrub.

Menneskelige boliger fandtes der dog; men det var jordhytter eller ligefrem jordhuler, gravet helt ind i bakkerne. Man påviser endnu stederne, hvor enkelte af disse jordhytter har stået. De var beboet af udflytterfolk; mennesker, der foretrak ensomhed og natur frem for livet i landsbyens sammenpakkede lerkasser.

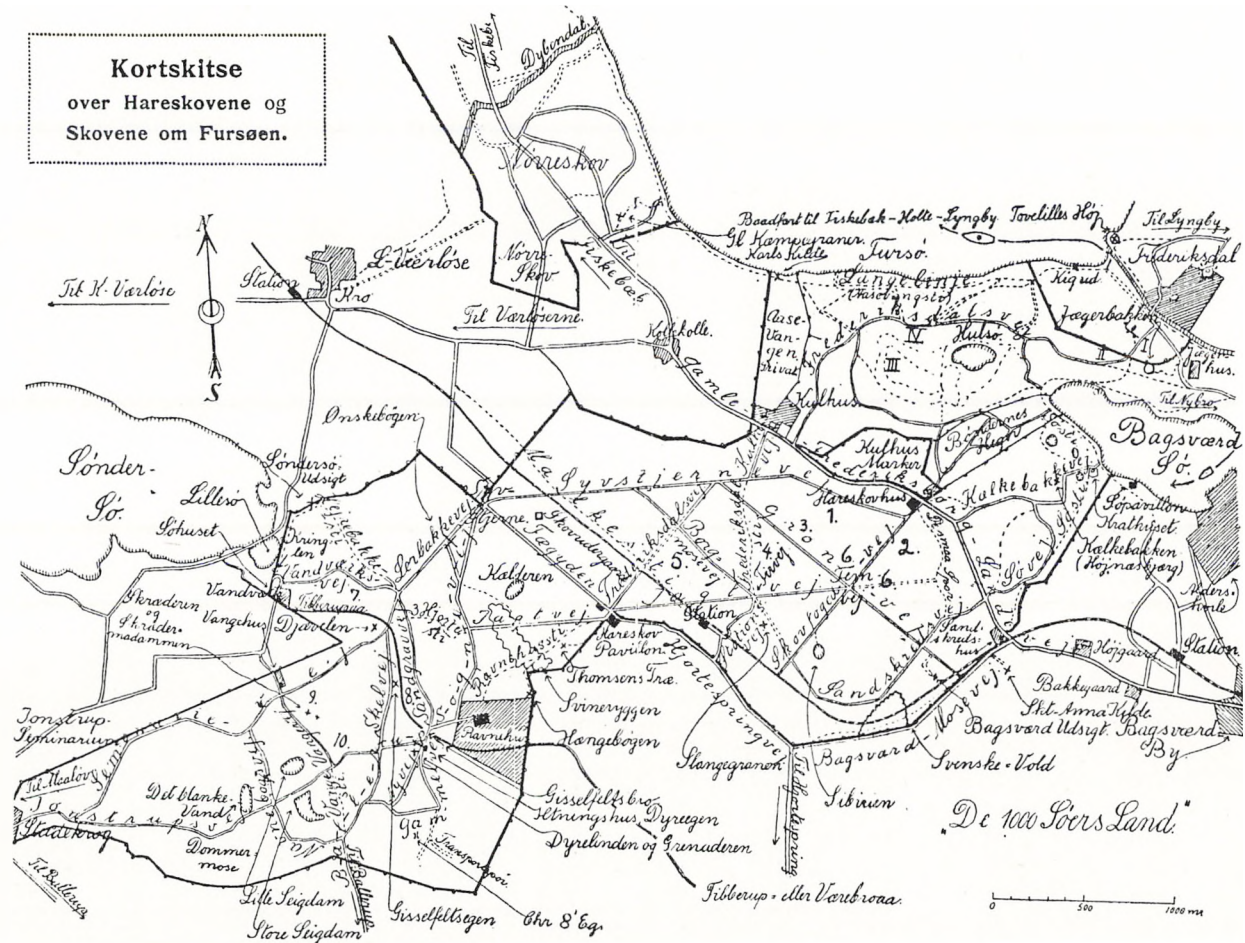
Siden blev græs-jorden langs skovbrynet bebygget; her boede man jo rart i læ af skoven for storm og slud fra Nord og Vest, men åben for solens milde gaver.

Det var lige indtil vore dage et mærkeligt stridbart og lidet lovlydigt folkefærd her levede, halvt kulsviere, halvt krybskytter, men i begge tilfælde folk, som ikke agtede Kronens ejendomsret til skoven stort. På dem passede de gamle ord: Når de enten trænger til penge, brænde eller gavntømmer, så søger de skoven. Den synd kalder de blandt dem, der er forladelige. De vide, at om de end gribes, så have de ej andet at bøde for sig med end ryggen ...!

Men der var nu også et flittigt og fredeligt folkefærd på Overdrevet, og det var de stræbsomme og ferme *kransekoner*. Fra tidlig forår til hen på efteråret var de på færde i skov og mose, hvor de plukkede alskens blomster og skovurter for at sælge dem på Grønttorvet i København. – Meget tidlig om morgenen *gik* de til København, men havde også travlt med at komme hjem, så en ny portion kunne være klar til næste morgen.

Undertiden havde de kørelighed på en bondes latrinvogn, hen eller hjem, men det blev aldrig nogen fast regel.

I selve Hareskovby er der kun gjort ganske få oldtidsfund, vel tabte genstande fra en jæger, der havde vovet sig ud i moradset efter eet eller andet såret dyr. Men

Sv. Fleuron: Kort fra hans bog, Hareskovene 1916; bemærk de mange stednavne.

ellers må vi længere ud i omgivelserne, hvor vi blandt andet ser hulveje, der fortæller lidt om samfærdsel på den tid.

Der er fundet dysser ved Trekroner, Sandskredshuset, i Østre Hegn, ved Fægdyden, ved Egebjergene og ved Madses Bakke. Endelig har skovrider E. Laumann Jørgensen foretaget udgravninger.

Man har en kilde, Sct. Annæ kilde, der i sin tid sprang ved Skovdiget 32. Man kender denne kilde fra 1824.

Fra Svenskekrigens tid, 1658–60, hører man om forhuggede skove. Ligeledes havde svenskerne indrettet en stor lejr i Bagsværd og havde indrettet sig med en plads i den sydlige udkant af Store Hareskov, omgivet af en jordvold, Svenske Vold. Da Slangerupbanen blev ført igennem denne vold ventede man at finde en eller anden ting fra svenskekrigen; men man fandt intet.

Skovfoged Thomsens træ er nu faldet; men stedet er markeret. Det var her, at han blev skudt af „Sorte Hans“, der var på krybskytteri; en begivenhed, der rystede sindene både inden- og udensogns.

Fra den første bebyggelses tid, sidst i 1800-tallet kender man gårdnavne som Ågården, Stormly, Kjeldgården, Annexgården og Peter Hansens gård, men ellers er det småt med stednavne i Hareskovby.

Til gengæld er der mange i nærmeste omegn. Der kan nævnes: Bakkehus, Overdrevshus, Ravnehus, Syvstjernehus og Sandskredshuset (alle skovløberhuse).

Lejrens Bakke, Lejrens Indelukke, Svenske Vold, Dysseovnen, Fedehul, Dyrehusdal, Ryttermosen, Vantelyng, Gretes Mose, Skræddermosen, Husmandsmose, Kattehalemose, Rigmose, Borgmose, Klosterbakken, Klostermosen, Ravnehøjmosen, Kældereren, Svineryggen, Brændtelyng, Grenadermosen, Ryddingmose, Ællingehul, Store og Lille Mærespring, Femvej, Jagtvej, Trehjorte Sti, Fægdyden, Hængebøgen, Dyrelinden, Skrædderen, Skræddermadammen, Grenaderen, Djævlemosen, Afrodites Øje, Tingmosen, Harevadbro, Gisselfeldt Bro og Skovfoged Thomsens Træ.

Syd for Tibberup å (i Herlev sogn) ligger et engdrag, hvor kongens heste havde græsning, til de fik Dyrehaven i stedet for. I stedet måtte bønderne så levere hø til kongens stalde ligesom bønderne måtte i Jonstrup Vang. Dette krav stod tinglyst i deres skøder indtil 1934–35.

Længst mod vest kiler et lille stykke åbent land sig ind mellem Egebjergene og Lille Hareskov. Her lå i mange år en skovfogedbolig, „Ravnehuset“; men efter drabet på skovfoged Frants Thomsen i 1866 blev bygningerne udvidede og indrettet til skovriderbolig, hvilket varede til den ny bolig ved Syvstjernen blev bygget ca. 1906.

Nu er der kun et mindre hus tilbage, der bebos af en forstmand. Ved siden af ligger „Skovlyst“, der i sin tid begyndte med en lille isbod, passet af et par ældre damer; men nu er det blevet til en mondæn restaurant med musik og bal efter tidens skik. En udmærket vej fører herfra Skovlystvej og ned til Skovbovænget, hvor byens kirken fra 1929 ligger.

På hjørnet af Gl. Hareskovvej og Åvej ligger restaurant Eliselund. Vejnavne, som Skandrups Allé, Weirsøvej, Priors Allé m. fl. har tilknytning til tidligere borgere i byen.

Området har haft mange forfattere boende: Johannes Wulff, Moth Lund (Zilsø), Tage Heft, Karl Eskelund, Sigurd Tøgeby, Axel Bech og halvnordmanden Aksel Sandemose. Forfatteren Svend Fleuron har skrevet en bog om Hareskovene, hvori han kalder dem for „De tusind søers land“.

Man har haft en række keramikere: Vivi og Camit Bülow, Inger Folmer Larsen og Lillemor Clement, Anna Lise Frølich og Gurli Conrad.

Af kunstnere skal nævnes: Carl og Ingegjerd Bjerring, Svend Bugge, Gøtsche, Henrik Movang, Max Landberg, Steinfath, Borch, Jac. Meier, Inger Ejler Sørensen, Gunnar Hansen, Niels Leergaard, Sigrid Nielsen, Linnet, Gade, Saladin m. fl.

I en række år havde byen en kunstudstilling i skolens gymnastiksal. Det var ved pinsetid, og drivkraften var skoleinspektør Arne Gade og fuldmægtig Gunn. Resendal.

Vi må heller ikke glemme „Noahs Ark“ på Lindevej 51. Her havde frk. Esther Bentzen en samling af smådyr, som altid havde børnenes interesse.

I Lille Hareskov lå „Ønskebøgen“, der netop nu er faldet i en alt for tidlig alder, ca. 300 år gammel. Der var huller i stammen, og så forsøgte man at kaste en sten ind i et sådant hul, samtidig med at man ønskede. Intet træ kan tåle en sådan behandling, og nu er den faldet.

Ved pinse var der helt op til 1930 stort leben med dans og kalas under Ønskebøgen; en karussel med gammeldags heste og store kasser, hvori det halve af Vær-

Ravnehus. Billedet taget kort før alt blev nedrevet i 1966, undtagen den lille villa til højre. Billedet er taget ved indkørslen fra Skovlystvej. Foto: Karen Seierøe Mortensen.

løses ungdom kunne sidde på én gang, snurrede rundt. Der var også dansebod og kraftprøve, en hel lille Dyrehavsbakke. Som bevis på festens betydning fortæller de gamle skovløbere endnu, at dengang blev ønskebøgstien både skuffet og revet.

Folketællingslisterne fra 1834 til 1890 viser tydeligt, at der var ingen fremdrift i kolonisationen på Overdrevet. – Man kan også være så fattig, at man trods flid og nøjsomhed ikke kommer ud af stedet. Små hundrede år før denne tilstand på Overdrevet skrev digteren Ths. Taarup:

I dalens skød en hytte lå ved bredden af en kilde.

Dens væg var ler, dens tag var strå, dens hegn var roser vilde.

Dens ejers lod var fattigdom; dog var han glad – thi han var from.

Nej, – fremdriften og udbygningen af den nuværende idylliske Hareskovby skulle komme fra en hel anden kant – københavnernes.

Omkring 1900 blev Slangerupbanen projekteret, bl. a. med ikke mindre end 3 stationer på stribe i Hareskovene: Syvstjernen, Hareskov og Stralsund (nu Skovbrynet), af hvilke Hareskov st. blev den mest betydende for Overdrevet på grund af dens fine beliggenhed for den kommende udvikling af villabyen.

Det satte gang i folk, der var vidtskuende nok til at se, at her kunne der bygges villaer, der opfyldte kravene til idyllisk skønhed, måske ved en naturlig sø (og dem var der mange af), og alligevel havde man let ved at komme ind til arbejde eller forretning i København.

Blandt disse kan nævnes journalist Chr. Skandrup og ORS H. M. Fjeldsted samt en rammefabrikant P. Jensen fra Brønshøj.

*Hareskov villakvarter, fotograferet fra Hareskovpalillonens byggeplads o. 1905.
Den høje villa til venstre er Skandrupalle 10.*

På den tid måtte københavnernes nøjes med at tage på Frederiksberg eller i Dyrehaven, når de skulle i skoven; men her kunne de nemt og bekvemt tage ud – ja, endogså bo.

En af de første større bebyggelser var *Hareskovpavillonen*, der fra 1905 til 1950 pyntede på den høje bakke lige op til Lille Hareskov, og hvis elegante, lidt spidse tag, beklædt med træ, var et smukt vartegn for byen.

Det var Chr. Skandrup, der byggede den; men naturligvis var det en restauratør, som skulle drive den. Den første var der kun kort tid, for allerede i 1907 blev virksomheden overtaget af restauratør Hans Jepsen Brandt, der drev den med stor dygtighed lige til 1930.

Derefter gik det nedad bakke. Det glade liv forsvandt. Depressionen i 1930-erne satte ind, efterfulgt af verdenskrigen og de trange år efter. Den brændte i 1950, og en nyopført pavillon kunne ikke trække gæster til; publikum kørte længere ud på landet, når man skulle på skovtur. Nu er den indrettet til et kollektiv, ungdomsbeboelse.

Journalist Chr. Skandrup, der var en drivende kraft i bestræbelserne for at udbygge Hareskov Villaby (Skandrup Allé), havde naturligvis også en god presse.

I „Verdensspejlet“, 1905–06, side 574, læser vi:

Hareskoven og dens Villaby

Der er i Københavns omegn ingen dejligere skov end Hareskov. Vandrer vi gennem den, vil vi opleve det gang på gang: Blot nogle skridt bort fra vejen ad en lønlig sti, og skoven omspinder os med sit trylleri. Vi kommer gennem ung- og storskov, forbi mørke fyrrekolonner, forbi skovdamme, forbi imponerende højdedrag, forbi planteskoler, hvor skovens ungdom fredes og værnes, til den plantes ud og må klare sig selv i tilværelsens hårde kamp.

Hareskovens skønhed er uudtømmelig. Men få har hidtil vidst det, thi den har ligget udenfor turiststrømmen. Folk nåede sjældent længere end til Frederiksdal. Nu er det blevet anderledes. Slangstrupbanen har lukket Hareskovens porte op på vid gab.

Kommer De derud en dag så gå bag om stationen Hareskov. De kommer så i løbet af nogle minutter ud til en stump land, der hedder Overdrevet. Eller rettere hed, for nu er det døbt Hareskovens Villakvarter.

Her kom i gamle dage ingen københavnere, medmindre han forvildede sig derud. En af dem, hvem dette hændte, var en mand ved navn *Skandrup*. Og han kom aldrig væk fra Overdrevet igen. Han blev der. Han forelskede sig i naturen derude, købte jord og byggede sig et hus.

Har man blot én gang været derude, forstår man mandens kærlighed til denne plet Danmark, der bugter sig i bakke-dal, som et ret stykke Danmark bør det. Mod nord og vest lukker skoven for alle barske vinde, mod syd strejfer øjet uhindret over grønne marker med gårde og huse over mod Hjortespring og Herlev.

I klart vejr ser man over Brønshøj helt ind til København. Man kan ved hjælp af kikkert se, hvor mange klokken er på Rådhusårnet, og man øjner tydeligt Zoologisk Haves store udsigtstårn. Den restaurationspavillon, der opføres på en af bakkerne herude i skovens udkant, vil få en storartet udsigt, og i pinsen – til hvilken tid den

skal stå færdig – kan De selv overbevise Dem om hvorvidt vi har talt sandhed. Eller De kan tage ud og bo i et par dage i pensionatet Hareskovdal (nu Rosenborg, Skandrups Allé 10), som De ser på et af vore billeder. Måske får De lyst til at blive derude og købe en af hr. Skandrups villaer.

Herude på Overdrevet lå fordums en klat hytter, hvor alskens pak holdt til. Rønerne lå gemt hen bag krat og skov. De stjal og skød af skovens dyr, de fribyttere, der holdt til her, og fredelige vandrere gik langt uden om denne egn.

Nu er det hele forandret. Ikke naturen – den ligger endnu i sin rige pragt – men hytterne er forsvundet, og et villakvarter har rejst sig på deres plads. Og Skandrups er manden, der har skabt denne kultur. Han har bygget villaer, nette at se til og gode at bo i, med badeværelser, wc-er og trykvand. Fineste drikkevand, det samme, som københavnere drikker fra Sønder søs kilder.

Vil De bygge Dem et hus, da bør De – for Deres egen skyld – først tage ud og se på Hareskovens villaer. Kan hende, at De her snarest finder, hvad De søger.

Guide.

En artikel i Berlingske Tidende den 10. august 1908 fortæller om Hareskovbys popularitet som udflugtsmål:

Gamles landophold.

Turen til Hareskov

Det var en ny egn, de gamle kom til i fredags, men det bliver næppe sidste gang „De Gamles Landophold“ besøger den; thi turen var endog i ualmindelig grad vellykket.

Det smukke sommervejr, den dejlige natur og megen venlighed fra alle sider bidrog i forening til at kaste festglans over dagen, og de gamle selv mødte med strålende humør, skønt flere var dårlige til bens.

Der var i alt 70 deltagere. Den ældste, en gammel kvinde, der til daglig sidder i en port og sælger aviser, var 89, men rørig og let til bens; hun fortalte også, at hendes moder var blevet nogle og halvfems, og hendes bedstemoder 108½. Bedstemoderen havde været Danmarks ældste kvinde og havde derfor været i alle bladene. Den sjældneste gæst var dog en anden gammel enke på 78; hun havde nemlig aldrig i sit liv kørt med jernbanen! Der gives eller rettere gaves altså her i København et menneske, som endnu aldrig havde været med toget, skønt hun var 78. Hun var da også synlig nervøs og meget spændt på, om toget – som hun havde hørt – „rystede“, når det kørte.

Turen gik altså ad Slangerupbanen til Hareskov kl. 11. Banens bestyrelse havde været så elskværdige at lade selskabet rejse for halv pris. Fra Hareskov station spadserede selskabet to og to i små kolonner hen til Hareskovpavillonen. Her blev spist til middag kl. henad 1 og drukket kaffe, og så gik alle over i skoven. De skrøbeligste blev siddende foran i skoven, de andre gik en lille tur ad en af de smukke veje, plukkede blomster og passiarede, og til sidst lejrede man sig i en stor klynge og hvilede ud.

Derpå gik turen hjem igen, og alle samlede på terrassen foran pavillonen. Værten, hr. H. Brandt, som mærkede, at de gamle var blevne tørstige i varmen, traktede dem alle med sodavand og apollinaris, og de gamle nød rigtig tilværelsen. Kl. 5½ blev der drukket te, og dagen sluttede med en lille andagt, inden selskabet atter stillede op i marchorden og vendte hjemad.

Det fortjener at nævnes, at landliggerne i Hareskov havde bundet små buketter af markblomster og lagt en buket ved hver kuvert.

Pensionat „Hareskovdal“ får navneforandring til „Rosenborg“ allerede i 1911, hvor den i „Ungdaskeren“ anbefales som kost- og realskole.

Realhøjskolen ved Hareskoven.

Vov Billede viser „Villa Rosenborg“ beliggende ved Hareskoven i en af de skønneste Egne i Nordsjælland, omkranset af Skov og mod Syd af aabent Bakketerræn med frodige Marker helt ud i Horisonten. I denne ideelle Beliggenhed har den nyoprettede Undervisnings og Dannelsesanstalt „Realhøjskolen“ aabnet sine Porte rede til at modtage dansk Ungdom fra By og Land. Den Ungdom Skolen ønsker at knytte til sig bør helst være omkring de 20 Aar, i Almindelighed modtages ingen Elev under 16 Aar. Realhøjskolen bliver som allerede Navnet siger en bevidst og tilstræbt Førelse af to velkendte Skoleformer, Real- og Højskolen, der hver især har deres Fordele og Mangler. Skolen skal ikke være et Arnested for nogen Art Splittelse i vort Folk og vil ikke paa-trykke sine Elever fjærdige og ensidige Livsanskuelser; men stiller sig tværtimod upolitisk og uhildet overfor alle vore Tids aandelige Bøvelser i politisk, social og religiøs Retning. Skolens Standpunkt er rent humanistisk og intet andet. Realhøjskolen er bestemt til at give sine Elever et 3aarigt tvangsfrit Højskolekursus i Realfagene og Almendannelse, ens for alle Elever til hvilken Livsstilling de saa end søger; men Indmeldelsen behøver dog

kun at gælde et enkelt Aarskursus ad Gangen, regnet fra 1. September til 15. Juli. Betalingen for Undervisning, Kost og Bolig paa Skolen (derimod ikke Vask) er fordelt saaledes. Elever i yngste Klasse 600 Kr. aarlig, i midterste Klasse 660 Kr. aarlig, og i øverste Klasse 720 Kr. aarlig, som erlægges forskudsvis i 10 aarlige Rater, hver den 1ste. Som man vil se er det billigere Priser, end dem der betales for Kursuselever i København. I vor urolige Tid, da mangfoldige Forældre, navnlig i København staaar hjælpeløse og magtesløse overfor den opvoksende Slægts Flygtighed og Egenraadighed er Kostskolen med ofsondret Beliggenhed sikkert det bedste Sted for en saadan Ungdom. Der er mange unge Mennesker fra Landet og Provinserne, som aarlig sendes til København for at frekventere et Kursus til Real- eller Studentereksamen, og som der maa indrette sig paa egen Haand, ene og forladte midt i den store Myretue, nydende en gylden Frihed, som kun de færreste forstaa at bruge. Forstander Lunde Nielsen bygger dette sit nye Foretagende paa 27 Aars Erfaring i vore højere Skolevæsen. dels som Lærer, dels som Leder for den halv voksne Ungdom, Vi vil derfor give den nye Realhøjskole vor bedste Anbefaling.

Annonce for oprettelsen af en kost- og realskole i villa Rosenborg, nu Skandrupalle 10.
„Ungskolen“ 1911.

Einar Olsen, født 8. marts 1896 på Paradisgården i Kr. Værløse, fortæller om sit første besøg på Overdrevet:

I 1905 gik pinseskovturen til „Overdrevet“. Vi kørte til seminariet og gennem Jonstrup Vang til „Vandværket“, Københavns kommunes pumpestation ved Søndersø. Her kendte far maskinmester J. Flensborg, som viste og forklarede hele anlægget og dets funktion.

Derpå kørte vi gennem skoven, forbi „Ønskebøgen“, hvor der den følgende dag skulle være skovfest og bal. Derpå op til „Fægdyden“, hvor bøgenes kroner næsten lukkede sig over vejen.

Nu lysnede det forude, og vi var på „Overdrevet“. Her oppe fra bakken ved skovløberhuset var der en pragtfuld udsigt ned over det landskab, der siden skulle danne ramme om den hyggelige villaby, der i de kommende årtier voksede op her. Den kommende Slangerupbane var begyndt at præge landskabet. En smart mand, journalist Skandrup var begyndt at bygge en række villaer nedenfor den kommende jernbanestation, og her oppe ved skovgærdet var rejst en række lysthuse, hvor man kunne spise sin medbragte mad og købe øl og andre drikkevarer. Man var ved at bygge en rigtig restaurationsbygning, den smukke træbygning „Hareskovpavillonen“; en monumental bygning i det dengang så øde landskab.

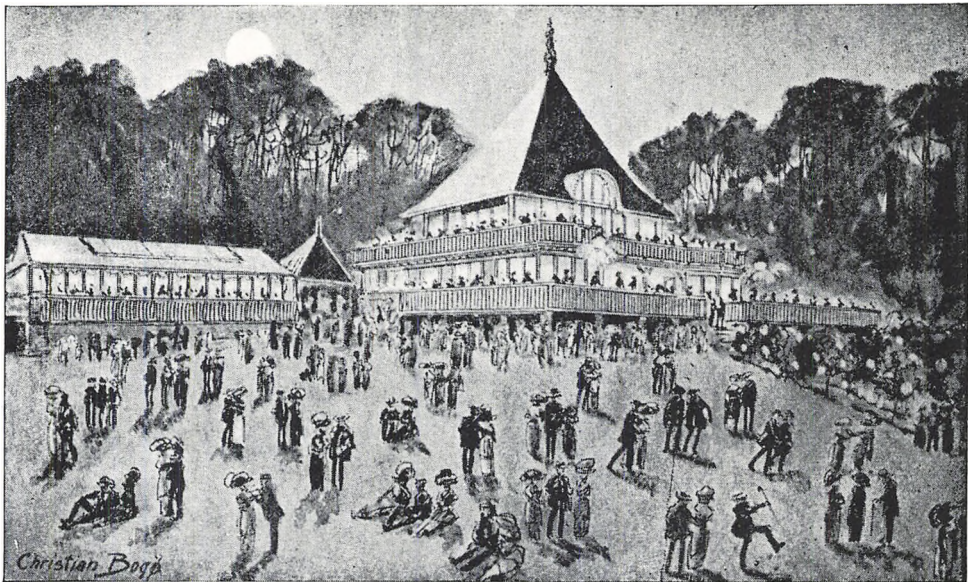
Denne bygning, der i de kommende år skulle danne rammen om så mange festlige, glade dage og aftener, men som vel i de sidste år, den eksisterede, kun bragte skuffelser.

Her fra bakketoppen er et storslået vue ind mod København, og i klart vejr kunne man tydeligt se rådhusårnet. Mod øst og syd var der udsigt til Gladsaxe og Tinghøj og til Hjortespring med Spirgården (Lille Birkholm). – Et herligt udsyn. Men et kig ned over det nærliggende terræn, var også en oplevelse: De mange vandhuller og tørvegrave, kranset af buske og kratbevoksning gav dette landskab et tiltrækkende særpræg. – Man kaldte det „De tusinde søers land“.

Hr. Skandrup afhændede ret hurtigt sine ejendomme; deriblandt også restaurationsbygningen „Hareskovpavillonen“, der blev købt af restauratør Brandt, der også ejede „Tåstrup Nykro“. Hareskovpavillonen var en sommerrestaurant, hvis bevilling kun gjaldt fra april til oktober. Hr. Brandt var en meget dygtig og energisk mand, der her i en årrække skabte et af Københavns omegns mest søgte udflugtssteder, der fik betydning for hele området. Her var da også alt, hvad man dengang kunne ønske sig, for at slappe af og føle sig vel tilpas enten man ville sidde oppe i restaurationen og nyde udsigten over landskabet, eller lægge sig i græsset på skrænten nedenfor.

Søndag kl. 16 spillede musikken op, og nu gik 10-øresdansen lystigt til henimod midnat. Henne ved indgangen til dansesalonen stod politibetjent Hans Vigenberg tavs og alvorlig og overvågede, at alt forløb på rette måde; det var vist sjældent, han kom i funktion, for folk var bare glade og morede sig.

Hr. Brandt arrangerede i samarbejde med Slangerupbanen „Måneskinsture“, hvor glade københavnere torsdag samledes ved Lygten station, for med særtog at blive befordret til Hareskov station, og med musikkorps i spidsen marcheredes til Hareskovpavillonen, hvor der blev danset 3–4 timer, hvorefter man med musik og sang igen returnerede til København, og alle syntes vist at have haft en dejlig aften.

Den lokale ungdom søgte også meget til Hareskovpavillonen i disse år. – De store dage var dog pinsen; allerede pinselørdag kom de første kørende på cykel eller vandrede gennem skoven, og hele natten genlød skoven af højroset tale og sang, og når solen pinsemorgen viste sig inde over byen, og restaurationen åbnede, blev der rigtig fest i gaden. Der blev leget og danset på grønsværen til medbragt musik; nogle fik vel rigeligt at drikke, men så kunne man da tage sig en lur under de lysegrønne bøgetræer og være frisk igen til om aftenen. Det var store dage for Hareskovpavillonen.

Vi der huskede den gamle smukke træpavillon, der passede så smukt ind i landskabet, ser med sorg på den staldlignende bygning, der blev rejst på tomten efter den gamle bygnings brand sidst i 1940-erne.

De fordums glade dage vendte aldrig tilbage til stedet.

Sv. Fleuron skriver i 1919: Hvad Eremitagen er i Dyrehaven, er Hareskovpavillonen i Hareskovene! Jo, man vover sammenligningen, fordi pavillonen ligger højt og centralt for alle udflugter i Hareskoven og fordi den byder på en ganske smuk udsigt.

Pavillonen er bygget på bakketoppen og ligesom kilet ind i skovkrogen. Den er af træ, men stilfuld opført med en stor midtersal og store sidesale med verandaer og altaner. På sommersøndage udfolder der sig her et broget og muntert folkeliv – her får man mad og drikke, musik og dans!

Det lave hus bagved pavillonen er et skovløberhus. Det bærer det litterære navn: Bakkehuset.

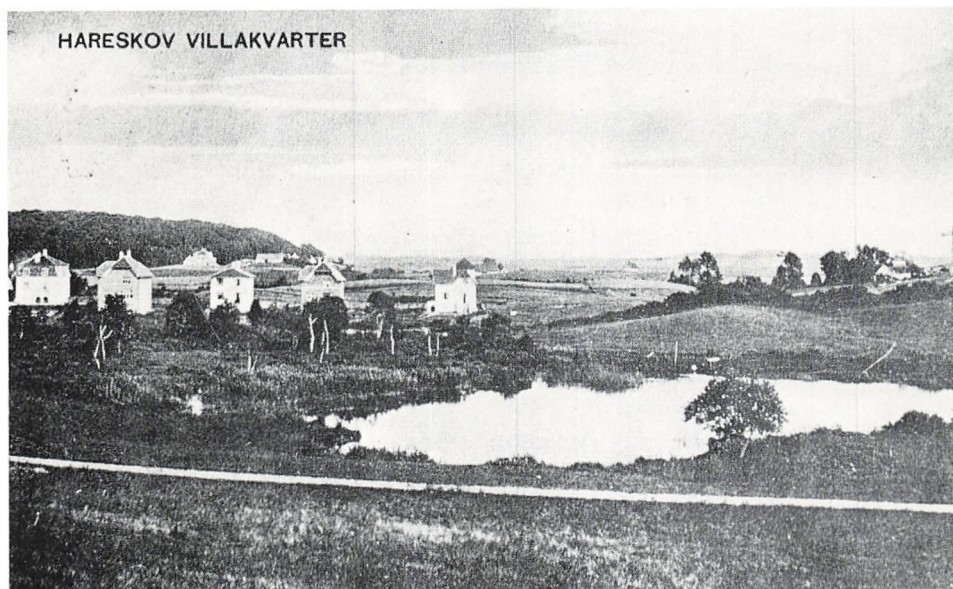
Udsigten. Fra venstre til højre ser man: Store Hareskovs sydlige bryn – Hareskov villaby med Brønshøj kirke og København i baggrunden – så følger langs bakken en samling gårde med gamle haver; det er Hjortespring – videre langs bakkerygningen spredte gårde og huse på Hjortespring og Ballerup marker – endelig Egebjergene med Ballerup mølle ude i horisonten. Et ægte dansk landskab, et bølget og buttet terræn!

Hareskovby 1905–1930. Af Einar Olsen

Med Slangerupbanens åbning kom der en vis spekulation i jordarealerne på „Overdrevet“. De gårdmænd i Ll. Værløse, der ejede disse udlodder, som næppe gav megen indtægt, fandt det fordelagtigt at skille sig af med dem til en efter daværende forhold fordelagtig pris.

Det var vist især ORS H. M. Fjeldsted, der opkøbte og udstykkede disse arealer. Journalist Skandrup var dog nok den første, der gennemførte en større samlet bebyggelse. En del efter tiden ret store villaer blev den første gade „Skandrup Allé“. Her blev lavet vandværk med en vindmotor, der pumpede vandet op i en beholder under den nybyggede Hareskovpavillon; så var der trykvand til alle, der ønskede det, – et meget stort gode.

Ud over den samlede bebyggelse i Skandrup Allé var der kun enkelte helårsbeboelser, der blev opført; dog kan nævnes ORS Fjeldsteds villa på Skovvejen og den overfor liggende „Villa Hareskov“, samt villa „Dansborg“, nu „Hansborg“ og ude mod Hjortespring, den høje, hvide villa med det spidse tag „Villa Vikaborg“, nu „Højsdal“, som også blev bygget i disse år, sidstnævnte dog måske nogle år tidligere.

Hareskov Villakvarter. Skandrup Alle trækker mod syd.

På de udstykkede arealer voksede nu en del, ofte meget beskedne sommerhuse frem. De udstykkede grunde var store, fra 4000 til 6000 m² og derover, og prisen var nok omkring 10 øre pr. m².

Nu kom der anlæg af nye veje og udvidelse af bestående vejanlæg; det var et problem, der voldte de nye grundejere store kvaler. Hvor meget skulle man ofre på disse vejanlæg? Der var ingen bestemte normer for, hvordan de skulle udføres. Nogle ensporede markveje førte fra Skovvejen ud til de udstykkede arealer og til nogle mindre landejendomme, der vel også havde frasolgt nogle parceller. Her opstod ofte strid om, hvem der skulle betale, og om hvor meget det kunne blive til den enkelte; de forskellige vej- og grundejerforeninger modarbejdede ofte hinanden, og derfor blev resultatet ofte et meget dårligt udført arbejde, som eftertiden måtte bøde for.

Den kommunale administration mødte vist ret uforberedt overfor denne hurtige udvikling af det før så upåagtede Overdrev. Man havde ingen teknisk bistand til at planlægge et kommende bysamfund; derfor blev meget af det, der skete i disse første år af en sådan art, at man senere ønskede der havde været mere system i udviklingen fra begyndelsen.

Der kom nu nogle år, hvor der ikke skete ret meget af betydning på „Overdrevet“; men under og efter første verdenskrig, hvor nogle befolkningsgrupper havde tjent rigeligt med penge, kom der igen gang i byggeriet. Nu havde man også fået to repræsentanter i sognerådet til at tale befolkningens sag. I 1918 blev der bygget en skole med ét klasseværelse og med den meget dygtige lærer Skaalum som enelærer. I 1929 fik „Hareskovby“, som den nu kaldtes, sin kirke. Der var nu 2–3 købmandsforretninger, bageri og slagterforretning i byen.

Det var rammefabrikant P. Jensen i Brønshøj, der havde erhvervet ret store arealer, som var den mest engagerede i byggeriet i denne periode. Han byggede mindre, ret billige én-familiehuse, som folk kunne købe med en beskedent udbetaling og et månedligt afdrag, der nogenlunde svarede til den husleje, der blev betalt for en lejlighed af tilsvarende størrelse.

Det var en stor gene, at man kun havde forbindelse over Hjortespring og Frederikssundsvejen til København. I tiden efter første verdenskrig arbejdedes der stærkt på at få etableret en vejforbindelse syd om skoven til erstatning for den énsporede vej, der fulgte Skovgærdet fra Hjortespringvej (Åvej) til Sandkredshuset ved Frederiksborgvej. Den kom dog først omkring 1930 efter samarbejde mellem Værløse og Gladsaxe kommuner.

På Bagsværd Overdrev var der også sket en omfattende udstykning af arealerne syd for skoven, og man var nu interesseret i at disse grunde fik en god vejforbindelse til Frederiksborgvej og Bagsværd.

Det var Gladsaxe kommune, der anlagde denne vej, der fraregnet ca. 150 m ved Åvej ligger i denne kommune. For dette vejstykke betalte Værløse kommune en årlig afgift. Dette forhold er dog siden blevet ændret.

Einar Olsen fortæller videre om Hareskovby:

Som beboer i Hareskovby i 37 år har jeg haft lejlighed til at følge denne bys udvikling gennem denne periode. Hvor var det et fredfyldt sted, da vi flyttede hertil i 1930, især i vintermånederne, og så havde man dog forbindelse til København.

Vi havde dengang en lille 1. sals lejlighed i Poppelallé 3, (senere flyttede vi til Skovmoseallé 10), altså kun 2 minutter fra jernbanestationen; men det var jo en slem bakke at komme op ad, når man om morgenen var lidt sent på færde. Da kunne man godt tabe pusten her. Stationsforstander, fru Else Marie Christensen, skulle nok sørge for, at alle kom med toget, så det måtte vente til den sidste var kommet op. Det var næsten de samme mennesker, der rejste med første morgentog hver dag. Fru Christensen var et sjældent pligtro menneske, der sørgede godt for passagererne, men som også godt kunne give en „Balle“, hvis der var en der forsynede sig.

Skovvejen var dengang kun delvis asfalteret, og alle sidevejene var bare grusveje; der var nok fortove, men uden kantsten, kun adskilt fra vejbanen med en ca. 30 cm bred græskant, der mange steder bredte sig ud på vejen og ind på fortovet. Man kaldte det spøgefuldt „De grønne områder“. Der var meget sparsom vejbelysning, kun nogle få lamper på Skovvejen, der kun brændte et begrænset antal timer om aftenen. På sidevejene var ingen belysning, og på den nyanlagte vej fra Hjortespring til Bagsværd brændte kun 3 lamper.

I 1926 var Værløse og Farum kommune enedes om at anlægge et gasværk til at forsyne de to kommuner med gas. En stigende velstand (?) medførte, at man ikke mere kunne tolerere griseriet med de gammeldags komfurer mere; de var dog ellers så hyggelige. Gasværket blev placeret på det lave terræn nedenfor Hareskovpavillonen, og kom senere til også at omfattede levering af gas til Herlev kommune.

Der var mange kvaler fra starten med dette foretagende, vistnok hidrørende fra for ringe tilsyn og deraf følgende dårligt udført arbejde: Således var der mange utætte rørledninger, både i jorden og i husinstallationerne med deraf følgende tab af produktet; mærkeligt, at der ikke skete ulykker.

Det var ingeniørfirmaet Edward & Rasmussen, der anlagde og drev gasværket de første år; men den megen uregelmæssighed i driften i de første år medførte, at kommunen overtog aktiekapitalen og dermed driften af værket.

Under den store arbejdsløshedsperiode i 1930-erne besluttede kommunalbestyrelsen at planere terrænet øst for gasværket, så det kunne bruges som idrætsplads; men det var dog først efter at Hareskov Idrætsforening blev stiftet i 1941, at der blev dyrket regelmæssig idræt her, og da især fodbold.

Hareskov skole blev ca. 1934 udvidet med 2 skolepavilloner og med ansættelse af en lærer og en lærerinde, for nu fik man også overenskomst med Ballerup-Måløv kommune, at en del børn fra Egebjergkvarteret skulle til undervisning i Hareskov skole. Senere kom endnu en udvidelse med klasselokale og bibliotek samt en bygning med gymnastiksal.

Krigen skabte sammenhold mellem beboerne; man dyrkede foreningslivet, og idrætsforeningen var vist den mest aktive. I vintermånederne havde man gymnastik både for kvinder, mænd og børn; det var dog kvinderne der var mest aktive. Et par

meget vellykkede dilettantforestillinger og revyer gav penge til dækning af udgifterne ved idrætsarbejdet. Jeg kan nævne, at idrætsforeningens medlemmer selv byggede en scene op ved frivilligt arbejde. Der var mange gode kræfter, der støttede denne forening i starten, og den er også stadig den største forening i byen.

I begyndelsen af 1930-erne blev den inderste del af byen, nærmest skoven kloakeret. Det var et stort, vanskeligt og kostbart arbejde i det ujævne terræn; men det var nødvendigt, da man i mange beboelseshuse havde wc. og septictank, og naboen havde måske drikkevandsbrønd, der med de forholdsvis små grunde let kom for tæt på hinanden. Det var sundhedsmæssigt uforsvarligt.

Rammefabrikant P. Jensen udstykkede „Kjeldgården“ i begyndelsen af 2. verdenskrig; det var billige grunde, ca. 50 øre pr. alen². De blev da også hurtigt solgt, for mange københavnere var interesseret i at have et stykke jord, hvor man kunne dyrke grøntsager. Det varede længe, inden der blev etableret veje, lys og vand samt kloak på området; men der var mange vandhuller, hvorfra man slæbte vand til de mange kolonihaver.

Ejendommen „Skovlyst“ blev efter ejeren Lars Larsens død solgt til udstykning og ligeledes „Stormlygård“, så nu var der ikke flere landbrugsejendomme i Hareskovby.

Med åbningen af motorvejen Ring 4 skabtes en forbindelse fra Hareskovvejen gennem Skovmoseallé og Tibberupallé til denne motorvej, og rutebilerne fra Herlev, der tidligere havde kørt ad Åvej, blev nu dirigeret denne vej, hvilket også skete for busruten fra Lyngby til Højgården, der nu blev forlænget til Hareskovby.

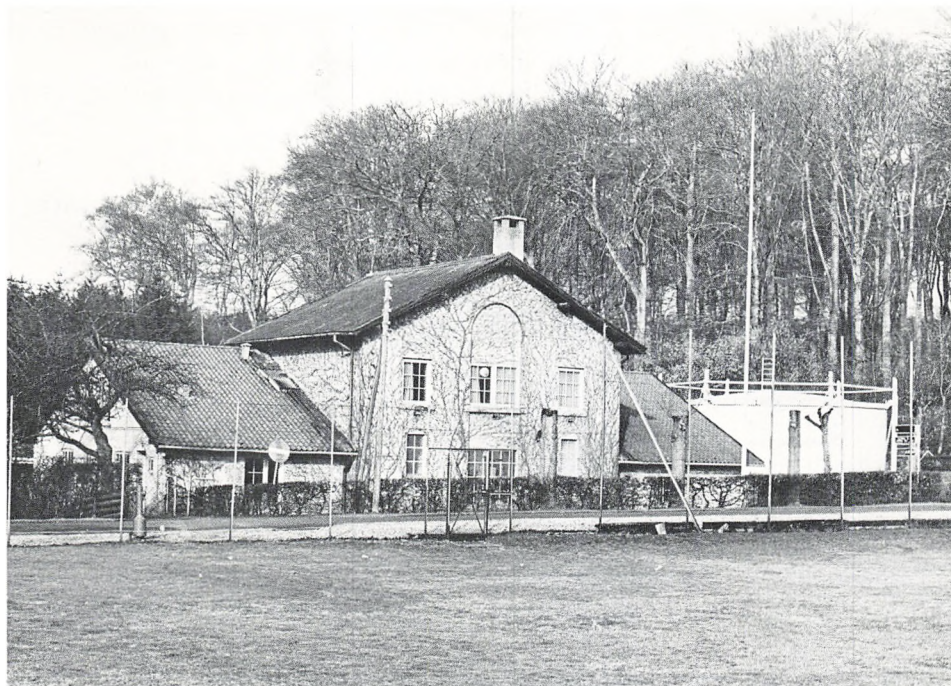
Disse 3 artikler om Hareskovby blev nedskrevet af Einar Olsen i 1974, kort før hans død. Han var besjælet af ægte fortælleglæde, og artiklerne er gengivet her uden rettelser.

Det ligger i sagens natur, at der forekommer gentagelser i teksten; men det ville være synd at ødelægge hans udmærkede fortællemåde ved at rette eller foretage overstregninger.

Det er et held for Historisk Forening, at han nåede at få skrevet så meget inden han døde i 1975, ca. 79 år gammel.

Det siger sig selv, at beboerne undgik indførelsen af mere eller mindre støjende virksomheder.

Et savværk gemte sig bag Hareskov station; men det er nu nedrevet, da det lå i vejen for Hareskovbanens dobbeltspor.

Gasværket. Foto: Torben Nielsen, Hareskovby. 1974.

Et større foretagende var gasværket; men her var bygningerne nydelige, og selve produktionen foregik meget stilfærdigt.

Om dette gasværk fortæller Folmer Lundquist, der var driftsleder i værkets sidste år:

Gasværket opførtes i 1926 af murermester P. Koch, med ingeniørfirmaet Edward & Rasmussen som bygherre og Farum og Værløse kommuner som garanter. Den 13. september 1927 påbegyndtes produktionen af gas med ingeniør Marker som gasværksbestyrer.

Farum og Værløse kommuner var de første aftagere, men allerede året efter lagde man hovedledningen til Herlev over „Vasehøj“s jorder til Hjortespring og videre til Herlev by.

Maj 1934 overtager Farum og Værløse kommuner ledelsen af gasværket, som indtil da var blevet drevet af ingeniørfirmaet Edward & Rasmussen.

1937 ophører man med at producere gas på værket, og der oprettes kontrakt med A/S Strandvejsgasværket om levering af gas direkte fra ledningsnettet på Skovdiget, hvorefter gasværket kan benyttes som trykforøgerstation og fordelerstation til de respektive kommuner.

1952 omdannes „Hareskov Gasværk“ til I/S „Nordvestgas“ med Farum, Værløse og Herlev kommuner som interessenter.

Den 9. september 1952 fejres 25-års jubilæum ved en fest på Williams Hotel i Farum med forhenværende og det da siddende gasværksudsalg samt medarbejdere ved gasværket.

I januar 1969 opløses I/S „Nordvestgas“ og Strandvejsgasværket forpligter sig til fremover at forsyne samtlige gamle og nye gasforbrugere i de 3 kommuner.

Siden har bygningerne været anvendt til forskellige formål; i øjeblikket er der indrettet en børneinstitution.

AVISENS TLF. 98 45 39

DET SKAL VÆRET GODT
MED ET NYTÅR

AVISENS TLF. 98 45 39

Medlemsblad for helårsboere i Værløse kommune uanset køn, højde, bredde, omfang, kondital, synspunkt & træk%

Nr. 47

29. dec. 1977

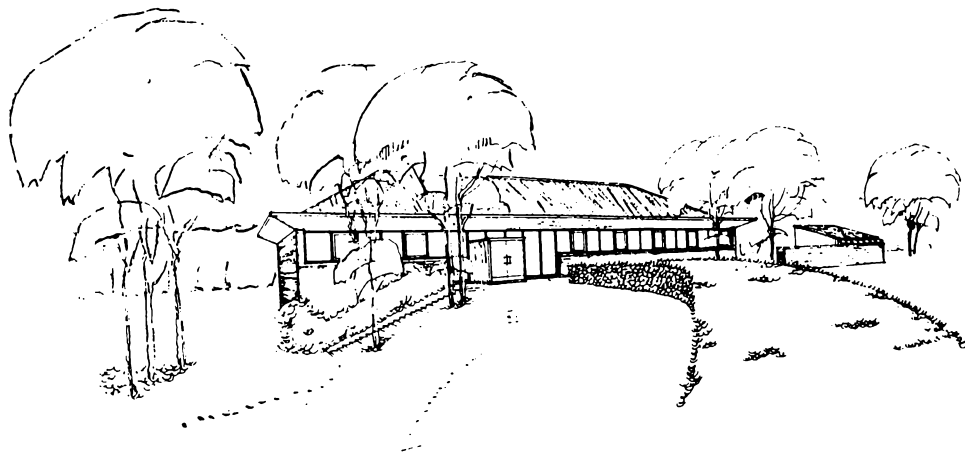
33. årgang

Endnu er tilbage at omtale vor lokale avis:

Den har nu i 33 år tjent som et særdeles nyttigt bindeled mellem kommunens beboere.

I dette ugeblad fremkommer, foruden det gængse avisstof, mange forslag til forbedring af kommunale forhold og kritik af de bestående indenfor næsten enhver ting i kommunen. Små notitser om dit og dat, læserbreve m. m., samt vittigheder, der ofte er særdeles rammende, er spredt i kalejdoskopisk virvar og liver svært op blandt mere alvorlige tekster – og de bliver læst.

Redaktør Kaj Øgaard Sørensen, lokalpatriot fra Hareskovby, skriver i virkeligheden Værløses historie fra 1944, da han begyndte at udgive sin lille, særprægede lokalavis.

Hareskov bibliotek

har eksisteret siden 1928, men havde næsten ingen bøger selv. Fra centralbiblioteket i Gentofte lånte man et depot på 150 bind, der blev udskiftet hvert kvartal. Desuden havde man en bevilling på kr. 50 om året til køb af børnebøger.

I årene 1936–56 var den nuværende skoleinspektør Arne Gade deltidsbibliotekar i Hareskov og fik ved fornuftige antikvariske indkøb opbygget en bogbestand for sine mikroskopiske bevillinger.

Ligesom i Værløse har man haft alvorlige pladsproblemer, men i 1976 flyttede det fra det nuværende skolelokale over i et helt nyt og dejligt bibliotek, der ligesom hovedbiblioteket er tegnet af arkitekt Niels J. Holm.

Det ligger i parken ved Poppel Allé, er på 720 etagemeter brutto, hvoraf de 360 m² rummer børne- og voksenudlån, samt læsesal.

I den høje kælder er der gode mødelokaler for større og mindre grupper, og naturligtvis kan man også lave biblioteksarrangementer der.

Historisk Forening for Værløse Kommune er glad for at få lov til at fremvise, hvad der kan have særlig interesse for beboerne i Hareskovby og håber på godt besøg.

Biblioteket er blevet en stor succes med et stort udlån, og kælderlokalerne benyttes flittigt til møder og udstillinger.

I denne lille samling af klip fra Hareskovbys historie har forfatteren forsøgt at beskrive væsentlige punkter fra byens historie i nogenlunde kronologisk orden. Materialet stammer fra både mundtlige og skriftlige meddelelser, arkivalier fra Rigsarkivet og Landsarkivet m. m. Ligeledes kort fra Geodætisk Institut og Matrikel-direktoratet.

Fejltagelser er næppe undgået, men forhåbentlig virker de ikke vildledende i for høj grad. Visse ting vil sikkert give anledning til modsigelse. – Vel, lad det være skrevet for at vække til eftertanke.

Hareskovby. Udsnit af kort over Værløse Kommune. 1974.

Sognerådsvalg

Af O. Spange

Et forestående valg sætter ofte menneskenes sind i stærk bevægelse, og vist i særlig grad, når det drejer sig om et sognerådsvalg. Således var det i al fald i Værløse kommune for ca. 40 år siden. Nå, nu var det ofte meget spændende dengang, idet det ikke altid var klart i forvejen, om socialdemokratiet eller de såkaldte borgerlige partier skulle vinde. Således var der een gang, jeg tror, det var i 1933, at det kun drejede sig om ca. 10 stemmer, og da Hauch sad ved telefonen og modtog resultaterne fra Kirke-Værløse og Hareskov, troede han først, at han var slået – der var jo nerver på – men jeg, som mere roligt kunne se på tallene, fik ham snart beroliget, og han kunne tørre sveddråberne fra sin pande. Nu gjorde det ikke spændingen mindre, at der fra Ballerup var indkaldt et „rødt“ hornorkester, som stod udenfor på gaden og truttede.

Jeg tror dog ikke, det var „Nu dages det brødre, det lysner i øst“, men i de borgerlige hjem i byen, troede man naturligvis, at nu var det sket, at Hauch havde måttet vige fra tronen for Grøn. Næste dag åndede man befriet op, for som en borgerlig sagde til mig: „Tænk, om det var blevet Grøn, så havde han kørt i grøften“. Jeg trøstede ham dog ved at sige, at selv om det var blevet Grøn, så ville kommunen alligevel have kørt „midt på vejen“, dertil har Grøn altid været meget forsigtig med sine dispositioner.

Det var muligvis ved dette valg, at „gamle Hanne“ var noget konfus, da hun skulle afgive sin stemme, for da hun kom ud fra det hemmelige rum og blev spurgt, om hun havde gjort det rigtigt – det var nu fhv. vejmand Christen Christensen, der spurgte – svarede hun: „Ja, jeg har sat et kryds på plakaten derinde, hvor der står, at man skal sætte kryds med sort blyant“. – Nå, det gik ikke, og hun blev informeret om, hvordan hun skulle klare problemet, men tvende gange måtte hun da ind i stemmerummet.

Imidlertid var Hanne blevet gal i hovedet, da hun sidst kom ud – alt det pjat – og da Chr. Christensen så spurgte, om det nu var i orden, svarede Hanne: „Jo, for jeg har sat kryds ud for Grøn, for det sagde Peter, at jeg skulle!“ – Peter var hendes søn.

En anden gammel kone var også lidt i vildrede, så hun råbte inde fra rummet til sin mand: „Ka stodderen komme herind!“ – det kunne han dog ikke på de tider, så en valgstyrelse måtte hjælpe hende. – Jeg er dog ikke helt sikker på, at Grøn fik hendes stemme.

Dog aldrig har bølgerne vist gået så højt ved et valg i Værløse som i marts 1921. Valget blev afholdt den 7. marts, og der valgtes 4 socialdemokrater, 4 borgerlige fra Kirke og Lille Værløse samt 1 „borgerlig“ (mente man da) på Hareskovlisten, men den 15. marts 1921 behandler det „gamle“ sogneråd en klage fra 4 socialdemokrater – jeg skal ikke nævne navne, da to af dem lever endnu som ældre, agtværdige bor-

gere. Klagen går ud på, at flere navngivne „vælgere i Hareskov“ var opført på valglisten uden at opfylde betingelserne med hensyn til ophold i kommunen i den forlangte tid. Det nævnes i klagen, at der havde været ført klage over, at disse personer var opført på listen, før klagefristen var udløbet. Men sognerådet havde ikke modtaget sådan klage.

Det vedtoges med 5 stemmer mod 4 at afvise klagen, og at godkende valget. Imidlertid klagede man videre til amtsrådet, og på mødet den 22. marts er klagen fremsendt fra amtsrådet til sognerådet, og den tilbagesendes med sognerådets erklæring.

Se, det var den 22. marts, men den 23. holder det nyvalgte råd konstituerende møde, og der vælges Hareskov-manden til formand med 5 stemmer, nemlig de 4 socialdemokrater plus hans egen! –

Nu blev der røre i andedammen, for det varede jo ikke længe, „før det sivede ud“, at Hareskovmanden havde forhandlet med socialdemokraterne og lovet, at om de ville stemme på ham som formand, ville han samarbejde med dem i sognerådet.

De kommunale valglisten bliver nu nøje gransket af de borgerlige, og man opdager, at der uberettiget er opført personer, der f. eks. havde modtaget fattighjælp – ja, det blev mig i sin tid fortalt, at endog døde havde afgivet sin stemme! – det sidste har dog nok været en værre overdrivelse. Imidlertid indsendes nu af de borgerlige klage over valget til amtsrådet.

Imidlertid træder det nyvalgte sogneråd i funktion den 1. april, og det skal have været et meget livligt sogneråd, som kun kom til at sidde i 3 måneder, og forhandlingsprotokoller for den periode vidner også derom.

En af dem, der var med i det „korte“ sogneråd, var afdøde gdr. Chr. Petersen, Jonstrupvang, og dengang vi sad og talte om den periode, og jeg forstod, at han havde været medlem, og sagde: „Jeg vidste ikke, at De sad i det sogneråd,“ udbroder han: „Sad! Spange, næ, vi sad overhovedet ikke i de tre måneder, for vi røg op og ned ad gulvet og skændtes og slog i bordet, så kakkellovnen dansede!“ – så man forstår, det gik livligt til.

På mødet den 21. april vedtages det at søge optaget en kassekredit på 25.000 kr. til afhjælpning af arbejdsløsheden – mod forslaget stemte med stærk protest de 4 borgerlige medlemmer.

På samme møde vedtoges det at bevilge 10.000 kr. til igangsættelse af arbejder efter vejudvalgets anvisning. Imod stemte de 4 borgerlige.

På den tid var der meget stor arbejdsløshed i kommunen, så forslagene var sikkert velbegrundede og tjente et godt formål, men „riget“ fattedes penge i allerhøjeste grad.

Den 28. maj vedtages et forslag fra formanden vedrørende anlæg af en gangsti langs „Gyden“s nordside, og vedtagelsen synes enstemmig.

Den 6. maj vedtages forslaget af 21. marts om optagelse af en kassekredit på 25.000 kr. Vedtages ved 2. behandling, men bliver nu forkastet med alle stemmer. – I stedet vedtages det at nedsætte et udvalg til at undersøge kommunens øjeblikkelige, finansielle stilling. At den ikke har været særlig god, forstår man, idet man samme dag enstemmigt vedtager at optage en kassekredit på 60.000 kr.

Den 21. maj 1921 meddeler amtsrådet, at sognerådsvalet den 7. marts er kasseret, og man vedtager at afholde nyt valg den 29. juni 1921.

På samme møde – punkt 10 – vedtager man at ansøge om amtsrådets samtykke til at bruge salgssummen: 18.000 kr. ved salg af Lille Værløse skolelod, og man forstår, hvad den skal bruges til, når man læser punkt 11, hvor man vedtager at udvide Gydevejen til en bredde af ca. 7½ meter, men herimod protesterede 3 borgerlige, idet sagen ikke kan behandles under henvisning til, at det 4. borgerlige medlem havde forladt mødet efter at have forespurgt, om der var flere sager til behandling, hvortil formanden svarede benægtende, og den foreliggende sag blev forelagt efter opfordring af formanden.

P. A. (S) benægter, at der er fremkommet forslag efter formandens opfordring. Formanden benægter at have opfordret til at stille forslag. Hvorfra forslaget er kommet, synes uklart, men vedtaget bliver det.

Det må have været et meget „flittigt“ sogneråd, for allerede den 31. maj 1921 afholdes møde, og fra amtsrådet foreligger til erklæring klage fra Chr. Petersen, hvori ønskes, at amtsrådet skal sætte sognerådets beslutning af 20. ds. angående udvidelsen af Gydevejen ud af kraft, men sognerådet vedtager enstemmigt at betragte den i klagen omhandlede beslutning for gyldig, hvorefter Chr. Petersen tog klagen tilbage, idet flertallet lover ikke at sætte flere arbejder i gang til afhjælpning af arbejdsløsheden før efter omvalget den 29. juni 1921.

Udvidelsen af Fægyden kostede imidlertid penge, ja, man mente for mange, og det kneb stadig med penge, og bølgerne gik efter sigende højt. Gdr. Chr. Petersen var kasserer, og en dag blev det ham for morsomt; han smækkede kassen i, låsede den og tog den under armen og gik hjem, så formanden måtte af sin egen lomme udbetale lønninger til lærerne; man kunne dog ikke lade dem sulte ihjel.

På mødet den 13. juni 1921 måtte man så vedtage at ansøge amtsrådet om samtykke til at udskrive et halvt års ekstra skat, og da jeg kom til den 1. januar 1924, var der ikke så få restancer tilbage af den ekstra kommuneskat på restancelisten. Pengene var jo små den gang.

Valget den 7. marts 1921 var imidlertid kasseret af amtsrådet, og nyt valg skulle afholdes den 29. juni 1921, så nu mobiliseredes alle kræfter i kommunen, det gjaldt om at få nye kræfter ind, som kunne føre en roligere finanspolitik, og nu var det, at den kun 33-årige seminarielærer Chr. Hauch, Jonstrup, kom med.

Det var proprietær Grut Hansen, Kollekølle, som særlig „pressede“ Hauch til at stille sig, og Grut Hansen sagde til Hauch, at om han blev valgt ind i sognerådet, måtte han være villig til at lade sig vælge til formand. Hertil svarede Hauch: „Hvis jeg skulle blive valgt til formand, proprietær Grut Hansen. må De være klar over, at min første opgave bliver at tage til Kollekølle for at låne penge!“ – Grut Hansen lovede, at han roligt kunne komme.

På Lille Værløse kro afholdtes et stort møde af de „borgerlige“, og blandt mange talere var der også en på den tid kendt mand i Hareskov, som udtalte, „at nu gjaldt det om at få den rigtige mand til formand. Han skulle være klog og stærk samt en god mand, helst også berejst osv.“ Grut Hansen spurgte hviskende hvem det var, han tænkte på. Hauch svarede: „Det aner jeg ikke“. Men begge blev ikke så lidt

overraskede, da den omhandlede taler slog sig for brystet og sagde: „... og han står her“. Han blev dog – forunderligt nok – ikke valgt ind i sognerådet.

Valget fandt sted, og resultatet blev 5 borgerlige og 4 socialdemokrater, og Hauch valgtes til formand, hvilken stilling han besad til 1. april 1946.

Hauchs første opgave var da at skaffe penge, og han tog til Kollekolle: „Ja, her kommer jeg altså.“ – „Hvor meget,“ spurgte Grut Hansen. „40.000 kr.,“ svarede Hauch, hvorefter Grut Hansen udskrev en check på beløbet.

Det sidste, det „korte“ sogneråd foretog sig, var enstemmigt at godkende valget den 29. juni 1921.

(Tidligere trykt i Hareskov-Værløse Avis nr. 16, d. 23. april 1965).

Fra det gamle Værløse

Af Ebba Tramp Launsby

Når jeg ofte kommer til de gamle spøgelseshistorier, så er det fordi de spillede en stor rolle i datiden. Jeg fik for nylig en for mig meget interessant liste tilsendt. Det var mandtalslisten over beboere i Værløse sogn, og jeg sender en varm tak til maskinmester Jens Kobberø Skov ved Søndersø, som har nedlagt et kæmpearbejde i at afskrive hele dette værk, der nu støtter min hukommelse.

Der fandt jeg min barndoms legekammerater med hvem jeg drøftede alle datidens spøgelseshistorier. Der var ingen tvivl – for os i hvert fald – om, at det var den eneste, pureste sandhed, som her gik igen. Man kendte spøgelsesernes rute ganske nøje. Kniplingskræmmer Lorentzen, der blev myrdet i Lille Værløse kro, gik fra Søndersøskoven og op til Værløse kro præcis kl. 12 nat. Han gik – en mørk skikkelse med pose på ryggen – krumbøjet, truende og uden at kunne finde ro i den improviserede grav ved Søndersø, nat efter nat op til kroen og bankede på ruden. Det var fordi morderen ikke havde begravet ham i indviet jord, sagde man. På de tider var det nemlig en såre ubehagelig ting at komme i uindviet jord. Så var man sikker på at gå igen. Men var man tilmed myrdet ved et øksehug i hovedet, så var man da sikker på at blive genganger. Til alt held blev kniplingekræmmer Lorentzens lig fundet noget før århundredskiftet og jordet i Værløse kirke. Det hjalp. Derved ophørte hans natlige vandring. Men hans saga døde ikke. Den lever sikkert endnu på egnen. Alle mente bestemt at vide hvem der var morderen. Og denne familie blev de næste 50 år udpeget som værende „i tredje og fjerde generation forbandede“, som skrevet står i katekismusen. Og så kunne jeg endda fristes til at fortælle en del om een af denne slægt, som tjente på Værløsegård, en af de yndigste unge piger, jeg har kendt. Køn, velbevaget, meget dygtig og en i etisk og moralsk henseende højtstående ung kvinde. Men svært er det for en slægt, når man bestandig river den i næsen: „Var det ikke i din familie at ...“ og så kommer det.

Men det var begribeligvis spøgeriet på Værløsegård, der interesserede mig mest som barn. Jeg husker endnu, at jeg som syvårig sagde til min 10 år ældre søster Alma: „Sig mig, Alma, hvad ville du gøre, hvis du en aften så et genfærd ved havehjørnet, en hvid skikkelse med gloende øjne?“ Min søster svarede: „Jeg ville straks sige: Nåh, den herre ryger nok to cigarer på en gang!“ Jeg beundrede hende for hendes enestående mod og slagfærdighed. Tænk at turde tale til et spøgelse. Det var højdepunktet af mod.

Nu var det jo sådan, at den gang landevejen forbi Værløsegård blev anlagt, havde man gravet ind i det sydøstlige hjørne af det lille vænge øst for den egentlige have. Og her havde man fundet to hovedskaller. Efter al sandsynlighed lå der også to – ifølge overtroen – kvinder, der nat efter nat spadserede gennem haven.

Jeg har imidlertid selv oplevet noget sært i denne del af haven, som jeg med fare for at blive kaldt hysterisk, skal gengive ganske nøje. Det var kl. 4 om eftermiddagen en kold, skummel dag sidst i oktober. Mine forældre var med deres egen vogn i København, og jeg ventede dem hjem kl. 4. – Hvordan det nu var gået til husker jeg ikke, men jeg var alene på gården. Pigerne var gået bort og de andre var hver for sig fraværende, og jeg sad alene i dagligstuen.

Jeg følte mig pludselig alene og ængstelig til mode, men tænkte ikke på spøgeri eller lignende. Far og mor ville jo snart komme. Jeg satte mig i vinduet, hvorfra jeg kunne overse haven og landevejen ned til det sydøstlige hjørne med det sære rygte. Og nu så jeg pludselig mine forældres vogn komme kørende med min far på bukken. Jeg så hesten og vognen og alle detaljer. Kun en ting forbavsede mig. Hvorfor var de iført deres gamle tøj, gamle hatte og overtøj og ikke det pæne nye tøj, som ellers var københavntertøj? Det begreb jeg ikke. Det skulle jeg dog spørge dem om, når de om lidt kom kørende ind i gården. Jeg besluttede mig til at løbe ud på gårdsplads og landevej for at modtage dem. Men der var ingen vogn, ingen forældre, ikke en vogn og ikke et menneske, så langt jeg kunne se til alle sider. Jeg stod aldeles lammet og gik så ind igen, uhyggelig til mode. Kl. 7 kom mine forældre, iført deres bedste tøj; der var intet hændt dem.

Jeg har ofte spekuleret, hvordan jeg kunne have denne sære hallucination og hvorfor jeg skulle have den. Men et svar har jeg aldrig kunnet give mig selv. Det stod for mig senere som om der hvilede en egen uhygge over dette hjørne af haven og som om en eller anden forbrydelse ligesom havde efterladt sære uforklarlige fænomener, der på bestemte tider eller i bestemte belysninger tog form efter de personer eller de forhold, som fandtes i vor hjerne i forvejen. Hos mig tog angsten og længslen form af et par elskende forældre, som jeg bestemt ventede hjem kl. 4.

(Tidligere trykt i Hareskov-Værløse Avis den 2. september 1960).

1877

1977

Sange ved Festmåltidet

*i Kirkeværløse Kro i Anledning af
Erindringsmedaillernes Uddeling
i Kirkeværløse den 25de April 1877*

Gud! skærm vor Konges Hus,
Fjenden med Vælde knus,
Skænk os din Fred!
Kraft læg i Kongens Arm,
Mod i hver Borgers Barm,
At han i Krigens Larm
Kæk staar bered!

Lad over Bølgen blaa
Snekker med Rigdom gaa
Trygt til vor Kyst!
Hver i sit Hverv sin Stand
Virke som Hædersmand,
At vi i Fædres Land
Leve med Lyst.

Borgersind, Enighed,
Trofasthed, Flid og Fred
Værne vort Land!
Længe vi stemme i:
Konge! Dig signe vi.
Styr Landet, at vi fri
Prise Dig kan!

Ths. Overskou.

Derefter fulgte: Den Gang jeg drog af Sted . . . og man sluttede af med: Fædre-
neland! Ved den bølgede Strand . . .

Læs også om Værløses faldne og veteraner i årsskrifterne 1963 og 1964.

Sangene er trykt i skillingsvise-format hos Carl Herdahl i Lyngby. Intet billede på
forsiden.

I året 1977 har foreningen haft følgende tilgang af nye medlemmer

(Postadr.: B. = 2750 Ballerup, V. = 3500 Værløse).

- Abra, Steen, Ryetvej 19. V.
Andersen, Helga, fru, Baunehøj Park 10. V.
– , Lydia, fru, Ryetvej 47, 2. V
Andersson, Jørgen, Tibberup Alle 2 A. H-by.
Andreasen, Jørgen, dekor.chef, Mosevej 1. V.
Ansbjerg, Grethe, Jonstrupvej 267, Jonstrup,
B.
Azrak, Inge, lærer, fru, Søndergårdsvej 25. V.
- Balslev, Sten E., Højeloft Vænge 170. V.
Balsløv, Jørgen, Grønnemose Alle 14.
2400 Kbh. NV.
Bech, Kirsten A., ass. Toftegårdsvej 25. V.
Beck, Klaus, Holmehus, Skovdiget 2.
2880 Bagsværd.
Bjerregaard, Hanne og Thomas,
Skolekrogen 69. V.
– , Ruth, fru, Birkevang 1. H-by. V.
Bruun, Ellen, Skovgårds Alle 149. V.
- Christensen, A. G., gartner, Ballerupvej 91. B.
– , John, Gl. Hareskovvej 299. H-by. V.
– , Kirstine, fru, Ryetvej 43. V.
Colding, Kaj, o.lærer, Hyldevej 10. V.
Collin, Ilse, Ejby Udlovsvej 4, 2600 Glostrup.
- Edelvang, Preben, Stendyssevej 50.
3540 Lyngø.
Engelhard Nielsen, Ib, dyrlæge,
Lathyrusvej 15. V.
Espersen, Mogens, Nellikevej 14. V.
- Flauenskjold, Ruth og Kjeld, Pipersvej 3.
3520 Farum.
Folkedanserforeningen „Syvstjernen“. v/kass.
Gaarn Christensen, Vesterbo 1. V.
- Hansen, Hanne L., lærer, Klostergårdsvej 5.
V.
Havskov, Peder, Hejrebakken 16. V.
Hessel, Esther og Eilif Tormod, Jægervej 37.
3460 Birkerød.
Hesselkilde, H. J., Chr.højvej 13 A. Kr. V. V.
Hippe, Elisabeth og Erik, læge,
Hejrebakken 14. V.
Hoffmann, Tove og Oscar, o.lærer,
Anemonevej 21. H-by. V.
Holmsted, Anny og Henning, Hejrebakken 57.
V.
- Holten, Esther, Ryetvej 141. V.
Hvidberg, Palle Lemann, Fiskebækvej 52. V.
Høck, Sv., o.ass., Skovløbervangen 49. V.
Højland, Grethe, Uglevang 10, 1. tv.
3450 Allerød.
- Ibsen, Vagner, komm.arb., Hyldevej 8. V.
Ifanger, Karen, programmør, Bringetoften 47.
Jonstrup. B.
Ingemann-Nielsen, Ole, læge,
Birkedalshusene 27. V.
- Jacobsen, Birgit, Birkegården 16. Kr. V. V.
– , Gerda og Eyvind, Helenestien 12. V.
Jensen, Sv. Aage, lektor, Skandrup Alle 72.
H-by. V.
– , Tove, Ballerupvej 57. V.
– , Aa., ing., Elsevej 16. V.
Johannisson, Axel, lærer, Poppel Alle 40.
H-by. V.
Jørgensen, Lilian og Carl, luftkapt.,
Jomfrubakken 20. V.
– , Lis og Rudolf, Skovgårds Alle 169. V.
- Kelsted, Erik, fabr., Gl. Hareskovvej 349.
H-by. V.
Kielmann, Bodil og Sv. Aage, kontorchef,
Søndersø Park 13. V.
Kjølby, Jens, Ryetvej 101. V.
Kristensen, Ellen Harbjerg, fru, Vesterbo 29.
V.
Krämer, Therese, Kaj Munks Vej 30, 4. tv.
8260 Viby J.
- Larsen, Birgit og Jørgen, typograf, Stenten 9.
V.
– , Jan Henning, Blegdamsvej 130 A.
2100 Kbh. Ø.
– , Mogens Esrom, cand. scient.,
Poppel Alle 16. H-by. V.
Lindblom, Hanne, lærer, fru, Rådyrvej 13.
H-by. V. (1974).
Lindhardt, Morten, slagterm., Thorsmosen 5.
V.
Madsen, Hanne og Knud, mek.,
Kr. Værløsevej 47, 3. V.
Malchau, Henry og Annette Blædel Nielsen,
Ryetvej 87, 1. V.

- Mayer, Anna, Kr. Værløsevej 23, st. mf. V.
 Michelsen, Sonja, Elmevej 23. V.
 Munch, Mogens, gdr., Rønnemosegård,
 Ganløse, 2760 Måløv.
 Møller, Emma, fru, Skandrupalle 59. H-by. V.
 Mårtensson, Dorrit og Ivan, Hejrebakken 40.
 V.
- Nielsen, Bent, fmd., Chr.højvej 3. Kr. V. V.
 – , Birte, Møllevænget 41. 2800 Lyngby.
 – , Magda, Bagsværdal 6, 1. 2880 Bagsværd.
 – , Martha, fru, Skovmose Alle 43. H-by. V.
 Nørgaard, Niels, Skovgårds Alle 23, 1. V.
- Olsen, Inger, fru, Skovgårds Alle 21, 1. mf. V.
 Olesen, Vera og O. J., Ryetvej 26, Blok 3. V.
 Olsson, Kirsten og John, fuldm.,
 Højbo Vænge 4. V.
 Osted, Käte og John, Rolighedsvej 21. H-by.
 V.
- Pedersen, Else, fru, Højdevej 24. V.
 – , Leif, afd.leder, Birkevang 12. H-by. V.
 – , Lissi og Tage, Humlebakken 18.
 3460 Birkerød.
 Petersen, Anna, prok., fru, Toftegårdsvej 18.
 V.
 – , Benthe, Uglevang 52, 2. th. 3450 Allerød.
 Pless, Eleonora, fru, Ravnehusvej 12. H-by. V.
- Rasmussen, Hanne Holmgren,
 Annexgårdsvej 4. Kr. V. V.
 Reher, Ellen og Kai, Skovgårds Alle 171. V.
- Rosdahl, Knud, adjunkt, Skovmose Alle 60.
 H-by. V.
 Rostgaard-Nielsen, Dan, Munkevej 15. V.
- Sandbæk, Erna, frk., Kr. Værløsevej 53. V.
 Sartov, Grete, Baunestedet 71. V.
 Scharff, Poul, Syvstjerne Vænge 14. V.
 Schrøder, Bent, elektr., Baltorpvej 57. B.
 Schuster, Tove og Arne, typograf,
 Pilehøjvej 26. B.
 Skipper, Ulla, bibliotekar, Langkær Vænge 58.
 V.
 Skyum, Martha, fru, Skandrup Alle 2. H-by.
 V.
- Sloth, Ruth og Poul, Godthåbsvej 131, 4.
 2000 Kbh. F.
 Stougaard Pedersen, Inga, fru,
 Ll. Værløsevej 28 B. V.
 Strøyer, Gyda og Per, pr.løjt.,
 Gartnerkrogen 20. V.
 Svenne, Lise, frk., Bygaden 8. Kr. V. V.
- Tesby, Tove, fru, Skovgårds Alle 189. V.
 Thierry-Carstensen, Ole Jean, cand. polyt.,
 Bjørnsholmvej 17. V.
 Thomsen, Alice, Bøndermosevej 2. B.
 Thomassen, Gudrun og Anders Lauge, o.lærer,
 Ll. Værløsevej 82. V.
 Thorsen, Chr. A., malerm. Orehøjvej 15. V.
- Wiinholt, Hanne, Kommunekontoret,
 Stiager 2. V.
 Waaben, Poul, apoteker,
 Svalegårdsvej 29, 1. th. 9000 Ålborg.

